

Kopie

Afgeleverd aan: mr. DE BECO Dimitri
Vrij van griffierecht - art. 280,2° W.Reg.

Arrestnummer C / 797 / 2022
Repertoriumnummer 2022 / 1962
Datum van uitspraak 7 juni 2022
Notitienummer griffie 2021/NT/625 CHRISTELIJKE GEMEENTE VAN JEHOVA'S GETUIGEN
Notitienummer parket-generaal 2021/PGG/1544 2021/VJ11/625

Hof van beroep Gent

Arrest

vierde kamer
correctionele zaken

COVER 01-00002742550-0001-0056-01-01-1

2021/PGG/1544 - 2021/VJ11/625

Not.nr. GE.52.98.000771/15

In de zaak van het openbaar ministerie en de burgerlijke partijen

1. nr. **B** [REDACTED], **P** [REDACTED], RRN [REDACTED], Belgische nationaliteit,
geboren te Gent op [REDACTED],
wonende te [REDACTED],

2. nr. **UNIA**,
met maatschappelijke zetel te 1000 BRUSSEL, Koningsstraat 138,

3. nr. **H** [REDACTED] **P** [REDACTED], RRN [REDACTED], Belgische nationaliteit,
geboren te Gent op [REDACTED],
wonende te [REDACTED],

4. nr. **V** [REDACTED] **B** [REDACTED], RRN [REDACTED],
Belgische nationaliteit,
geboren te Gent op [REDACTED],
wonende te [REDACTED],

5. nr. **H** [REDACTED] **O** [REDACTED], RRN [REDACTED], Belgische nationaliteit,
geboren te Gent op [REDACTED],
wonende te [REDACTED],

6. nr. **H** [REDACTED] **D** [REDACTED], RRN [REDACTED], Belgische nationaliteit,
geboren te Gent op [REDACTED],
wonende te [REDACTED],

7. nr. W. [REDACTED] M. [REDACTED], RRN [REDACTED], Belgische nationaliteit,
geboren te Boom op [REDACTED],
wonende te [REDACTED],
8. nr. D. [REDACTED] L. [REDACTED], RRN [REDACTED], Belgische nationaliteit,
geboren te Hamme op [REDACTED],
wonende te [REDACTED],
9. nr. T. [REDACTED] C. [REDACTED], RRN [REDACTED], Belgische nationaliteit,
geboren te Moerbeke (Waas) op [REDACTED],
wonende te [REDACTED],
10. nr. B. [REDACTED] B. [REDACTED], RRN [REDACTED], Belgische nationaliteit,
geboren te Knokke op [REDACTED],
wonende te [REDACTED],
11. nr. G. [REDACTED] R. [REDACTED], RRN [REDACTED], Belgische nationaliteit,
geboren te Oostende op [REDACTED],
wonende te [REDACTED],
12. nr. D. [REDACTED] D. [REDACTED], RRN [REDACTED], Belgische nationaliteit,
geboren te Mechelen op [REDACTED],
wonende te [REDACTED],

tegen

nr. CHRISTELIJKE GEMEENTE VAN JEHOVA'S GETUIGEN,
ON 0411.002.361,
met maatschappelijke zetel te 1950 KRAAINEM, Potaardestraat 60,
- beklagde -

beklaagd van:

als dader of mededader in de zin van artikel 66 van het strafwetboek

A.

Bij inbreuk op artikel 22, 1° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen, hetzij in tegenwoordigheid van verscheidene personen, in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken, hetzij in om het even welke plaats, in tegenwoordigheid van de beledigde en voor getuigen, hetzij door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden, hetzij ten slotte door geschriften, die niet openbaar gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of meegedeeld worden, te hebben **aangezet tot discriminatie of tot segregatie jegens een persoon** wegens zijn of haar leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, een fysieke of genetische eigenschap, sociale afkomst, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 van de wet bedoelde domeinen, namelijk door hun uitsluiting uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen publiekelijk bekend te hebben gemaakt, ten nadele van

A1. P. [REDACTED] H. [REDACTED], (GE52.98711/2015)

Te Gent of elders in het Rijk, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 januari 2011 tot 1 juni 2011
(GE52.98711/2015)

A2. P. [REDACTED] V. [REDACTED], (GE52.981123/2015)

Te Gent of elders in het Rijk, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 januari 2010 tot 31 december 2010

A3. E. [REDACTED] S. [REDACTED], (GE52.981124/2015)

Te Gent of elders in het Rijk, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 januari 2010 tot 31 december 2010

B.

Bij inbreuk op artikel 22, 2° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen, hetzij in tegenwoordigheid van verscheidene personen, in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken, hetzij in om het even welke plaats, in tegenwoordigheid van de beledigde en voor getuigen, hetzij door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of

zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden, hetzij ten slotte door geschriften, die niet openbaar gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of meegedeeld worden, te hebben **aangezet tot haat of geweld jegens een persoon** wegens zijn of haar leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, een fysieke of genetische eigenschap, sociale afkomst, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 van de wet bedoelde domeinen, namelijk door hun uitsluiting uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen publiekelijk bekend te hebben gemaakt, ten nadele van

B1. P ██████ H ██████, (GE52.98711/2015)

Te Gent of elders in het Rijk, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 januari 2011 tot 1 juni 2011
(GE52.98711/2015)

B2. P ██████ V ████████████████████, (GE52.981123/2015)

Te Gent of elders in het Rijk, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 januari 2010 tot 31 december 2010

B3. B ██████ S ████████████████████, (GE52.981124/2015)

Te Gent of elders in het Rijk, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 januari 2010 tot 31 december 2010

C.

Bij inbreuk op artikel 22, 3° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen, hetzij in tegenwoordigheid van verscheidene personen, in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken, hetzij in om het even welke plaats, in tegenwoordigheid van de beledigde en voor getuigen, hetzij door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden, hetzij ten slotte door geschriften, die niet openbaar gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of meegedeeld worden, te hebben **aangezet tot discriminatie of tot segregatie jegens een groep**, een gemeenschap of de leden ervan wegens hun leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, een fysieke of genetische eigenschap, sociale afkomst, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 van de wet bedoelde domeinen, namelijk door het uitsluitingsbeleid te propageren en binnen de lokale geloofsgemeenschappen te onderrichten, en daarmee op algemene wijze te hebben aangezet tot discriminatie of segregatie jegens de groep van de ex-leden, m.n. de leden die werden uitgesloten en deze die zich hebben teruggetrokken uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen, ten nadele van o.a. O ██████ H ██████ (GE52.981125/2015), P ██████ H ██████ (GE52.98711/2015), B ██████ S ████████████████████

(GE52.981124/2015), P [REDACTED] V [REDACTED] (GE52.981123/2015) en M [REDACTED] W [REDACTED]
(GE52.981126/2015)

Te Gent en/of elders in het Rijk, meermaals in de periode van 1 januari 2010 tot en met 25 mei 2018
(datum laatste navolgend pv)

D.

Bij inbreuk op artikel 22, 4° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen, hetzij in tegenwoordigheid van verscheidene personen, in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken, hetzij in om het even welke plaats, in tegenwoordigheid van de beledigde en voor getuigen, hetzij door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden, hetzij ten slotte door geschriften, die niet openbaar gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of meegedeeld worden, te hebben **aangezet tot haat of geweld jegens een groep**, een gemeenschap of de leden ervan wegens hun leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, een fysieke of genetische eigenschap, sociale afkomst, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 van de wet bedoelde domeinen, namelijk door het uitsluitingsbeleid te propageren en binnen de lokale geloofsgemeenschappen te onderrichten, en daarmee op algemene wijze te hebben aangezet tot discriminatie of segregatie jegens de groep van de ex-leden, m.n. de leden die werden uitgesloten en deze die zich hebben teruggetrokken uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen, ten nadele van o.a.O [REDACTED] H [REDACTED] (GE52.981125/2015), P [REDACTED] H [REDACTED] (GE52.98711/2015), B [REDACTED] S [REDACTED] (GE52.981124/2015), P [REDACTED] V [REDACTED] (GE52.981123/2015) en M [REDACTED] W [REDACTED] (GE52.981126/2015)

Te Gent en/of elders in het Rijk, meermaals in de periode van 1 januari 2010 tot en met 25 mei 2018
(datum laatste navolgend pv)

en in de zaak op **rechtstreekse dagvaarding** met rolnummer 20G002802 (**referte II**) van de rechtstreeks dagende partijen:

1. T [REDACTED] C [REDACTED], geboren te Moerbeke (Waas) op [REDACTED], wonende te [REDACTED]

2. B [REDACTED] B [REDACTED], geboren te Knokke op [REDACTED], wonende te [REDACTED], RRN [REDACTED]

3. G [REDACTED] R [REDACTED], geboren te Oostende op [REDACTED], wonende te [REDACTED], RRN [REDACTED]

tegen de rechtstreeks gedaagde:

CHRISTELIJKE GEMEENTE VAN JEHOVAH'S GETUIGEN VZW, met maatschappelijke zetel te 1950 Kraainem, Potaardestraat 60, ingeschreven in het KBO met nummer 0411.002.361

Gedagvaard teneinde

De vordering van verzoekers ontvankelijk en gegrond te verklaren.

Na toepassing van de strafwet, gedaagde te veroordelen tot betaling:

Aan eerste verzoekster van een bedrag van 250 € als onbenoemde provisie (voor schade van alle aard materieel en moreel gemengd) en een geneesheer deskundige aan te stellen met de gebruikelijke opdracht.

Aan tweede verzoeker van een bedrag van 250 € als onbenoemde provisie (voor schade van alle aard materieel en moreel gemengd).

Aan derde verzoekster van een bedrag van 250 € als onbenoemde provisie (voor schade van alle aard materieel en moreel gemengd) en een geneesheer deskundige aan te stellen met de gebruikelijke opdracht.

Gedaagde te veroordelen tot de kosten van het geding, aan de zijde van verzoekers begroot op de kosten van huidige dagvaarding, meer de rechtsplegingsvergoeding, die door verzoekers voorlopig wordt begroot op het basisbedrag van de vergoeding zoals vastgesteld door art. 1022 Ger.W. in uitvoering van de Wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten van een advocaat.

Te zeggen voor recht dat gedaagde moet instaan voor de betaling van de rolrechten aan de FOD Financiën.

Voor de tenlasteleggingen

A.

Bij inbreuk op artikel 22, 1° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen, hetzij in tegenwoordigheid van verscheidene personen, in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken, hetzij in om het even welke plaats, in tegenwoordigheid van de beledigde en voor getuigen, hetzij door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of

zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden, hetzij ten slotte door geschriften, die niet openbaar gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of meegedeeld worden, te hebben **aangezet tot discriminatie of tot segregatie jegens een persoon** wegens zijn of haar leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, een fysieke of genetische eigenschap, sociale afkomst, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 van de wet bedoelde domeinen, namelijk door hun uitsluiting uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen publiekelijk bekend te hebben gemaakt.

Te Sint-Niklaas in het jaar 2017 voor de eerste verzoeker

Te Blankenberge in het jaar 2015 voor de tweede en de derde verzoeker

B.

Bij inbreuk op artikel 22, 2° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen, hetzij in tegenwoordigheid van verscheidene personen, in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken, hetzij in om het even welke plaats, in tegenwoordigheid van de beledigde en voor getuigen, hetzij door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden, hetzij ten slotte door geschriften, die niet openbaar gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of meegedeeld worden, te hebben **aangezet tot haat of geweld jegens een persoon** wegens zijn of haar leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, een fysieke of genetische eigenschap, sociale afkomst, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 van de wet bedoelde domeinen, namelijk door hun uitsluiting uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen publiekelijk bekend te hebben gemaakt.

Te Sint-Niklaas in het jaar 2017 voor de eerste verzoeker

Te Blankenberge in het jaar 2015 voor de tweede en de derde verzoeker

C.

Bij inbreuk op artikel 22, 3° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen, hetzij in tegenwoordigheid van verscheidene personen, in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken, hetzij in om het even welke plaats, in tegenwoordigheid van de beledigde en voor getuigen, hetzij door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden, hetzij ten slotte door geschriften, die niet openbaar gemaakt, maar aan verscheidene

personen toegestuurd of meegedeeld worden, te hebben **aangezet tot discriminatie of tot segregatie jegens een groep**, een gemeenschap of de leden ervan wegens hun leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, een fysieke of genetische eigenschap, sociale afkomst, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 van de wet bedoelde domeinen, namelijk door het uitsluitingsbeleid te propageren en binnen de lokale geloofsgemeenschappen te onderrichten, en daarmee op algemene wijze te hebben aangezet tot discriminatie of segregatie jegens de groep van de ex-leden, m.n. de leden die werden uitgesloten en deze die zich hebben teruggetrokken uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen.

Te Sint-Niklaas, meermaals in de periode van 1 januari 2010 tot heden voor de eerste verzoeker

Te Blankenberge, meermaals in de periode van 1 januari 2010 tot heden voor de tweede en de derde verzoeker

D.

Bij inbreuk op artikel 22, 4° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen, hetzij in tegenwoordigheid van verscheidene personen, in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken, hetzij in om het even welke plaats, in tegenwoordigheid van de beledigde en voor getuigen, hetzij door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden, hetzij ten slotte door geschriften, die niet openbaar gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of meegedeeld worden, te hebben **aangezet tot haat of geweld jegens een groep**, een gemeenschap of de leden ervan wegens hun leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, een fysieke of genetische eigenschap, sociale afkomst, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 van de wet bedoelde domeinen, namelijk door het uitsluitingsbeleid te propageren en binnen de lokale geloofsgemeenschappen te onderrichten, en daarmee op algemene wijze te hebben aangezet tot discriminatie of segregatie jegens de groep van de ex-leden, m.n. de leden die werden uitgesloten en deze die zich hebben teruggetrokken uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen.

Te Sint-Niklaas, meermaals in de periode van 1 januari 2010 tot heden voor de eerste verzoeker

Te Blankenberge, meermaals in de periode van 1 januari 2010 tot heden voor de tweede en de derde verzoeker

en in de zaak op **rechtstreekse dagvaarding** met rolnummer 21G001216 (**referte III**) van de rechtstreeks dagende partij:

S **D**, geboren te Mechelen op , wonende te ,
, RRN

tegen de rechtstreeks gedaagde:

VZW CONGRÉGATION CHRÉTIENNE DES TÉMOINS DE JÉHOVAH - CHRISTELIJKE GEMEENTE VAN JEHOVAH'S GETUIGEN, met KBO-nummer 0411.002.361, met vennootschapszetel gevestigd te 1950 Kraainem, Potaardestraat 60

Gedagvaard teneinde

1. **NOPENS DE TEN LASTE GELEGDE FEITEN**
De aan gedaagde ten laste gelegde strafbare feiten bewezen te verklaren.
2. **NOPENS DE VORDERING TOT PROVISIONELE SCHADEVERGOEDING**
 1. De vordering van verzoeker ontvankelijk en gegrond te verklaren.
 2. Na toepassing van de strafwet, gedaagde te veroordelen tot betaling van een provisionele gemengd materiële en morele schadevergoeding aan verzoeker t.b.v. 1,00 EUR.
De burgerlijke belangen verder te willen aanhouden.
3. **NOPENS DE AANSTELLING VAN EEN GERECHTSDSKUNDIGE**
 - 1) Een deskundige aan te stellen met als opdracht de opgelopen morele en materiële schade bij verzoeker te beschrijven, de bestendige gevolgen van de feiten na te gaan, te beschrijven en te evalueren, zijn oordeel te geven over de gepaste deskundige begeleiding en zo het nuttig mocht blijken, terloops het onderzoek, de gepaste specialisten te consulteren en hun advies bij zijn verslag te voegen, alsook alle dienstige vragen van partijen te ontmoeten, voor dit alles een gemotiveerd verslag op te maken, om na neerlegging van dit verslag door de partijen te worden besloten en door de rechtbank te worden gevonnist als naar recht.
 - 2) Te zeggen voor recht dat deze deskundige geprovisioneerd dient te worden door gedaagde.
 - 3) Meer een voorbehoud te formuleren voor eventueel toekomstige schade in causaal verband met de misdrijven gepleegd op verzoeker door gedaagde;
4. **NOPENS DE KOSTEN VAN HET GEDING**

Gedaagde te veroordelen tot de kosten van het geding, meer de gerechtelijke intresten vanaf de datum van de uitspraak tot algehele betaling ervan, RPV inbegrepen (*pm*).

Voor de tenlasteleggingen

A.

Bij inbreuk op artikel 22, 1° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen, hetzij in tegenwoordigheid van verscheidene personen, in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken, hetzij in om het even welke plaats, in tegenwoordigheid van de beledigde en voor getuigen, hetzij door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden, hetzij ten slotte door geschriften, die niet openbaar gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of meegedeeld worden, te hebben **aangezet tot discriminatie of tot segregatie jegens een persoon** wegens zijn of haar leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, een fysieke of genetische eigenschap, sociale afkomst, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 van de wet bedoelde domeinen, namelijk door hun uitsluiting uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen publiekelijk bekend te hebben gemaakt.

Te Mechelen in juli 2020

B.

Bij inbreuk op artikel 22, 2° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen, hetzij in tegenwoordigheid van verscheidene personen, in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken, hetzij in om het even welke plaats, in tegenwoordigheid van de beledigde en voor getuigen, hetzij door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden, hetzij ten slotte door geschriften, die niet openbaar gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of meegedeeld worden, te hebben **aangezet tot haat of geweld jegens een persoon** wegens zijn of haar leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, een fysieke of genetische eigenschap, sociale afkomst, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 van de wet bedoelde domeinen, namelijk door hun uitsluiting uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen publiekelijk bekend te hebben gemaakt.

Te Mechelen in juli 2020

C.

Bij inbreuk op artikel 22, 3° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen, hetzij in tegenwoordigheid van verscheidene personen, in een

plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken, hetzij in om het even welke plaats, in tegenwoordigheid van de beledigde en voor getuigen, hetzij door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden, hetzij ten slotte door geschriften, die niet openbaar gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of meegedeeld worden, te hebben **aangezet tot discriminatie of tot segregatie jegens een groep**, een gemeenschap of de leden ervan wegens hun leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, een fysieke of genetische eigenschap, sociale afkomst, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 van de wet bedoelde domeinen, namelijk door het uitsluitingsbeleid te propageren en binnen de lokale geloofsgemeenschappen te onderrichten, en daarmee op algemene wijze te hebben aangezet tot discriminatie of segregatie jegens de groep van de ex-leden, m.n. de leden die werden uitgesloten en deze die zich hebben teruggetrokken uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen.

Te Mechelen, meermaals in de periode van 1 januari 2010 tot en met heden

D.

Bij inbreuk op artikel 22, 4° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen, hetzij in tegenwoordigheid van verscheidene personen, in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken, hetzij in om het even welke plaats, in tegenwoordigheid van de beledigde en voor getuigen, hetzij door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden, hetzij ten slotte door geschriften, die niet openbaar gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of meegedeeld worden, te hebben **aangezet tot haat of geweld jegens een groep**, een gemeenschap of de leden ervan wegens hun leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, een fysieke of genetische eigenschap, sociale afkomst, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 van de wet bedoelde domeinen, namelijk door het uitsluitingsbeleid te propageren en binnen de lokale geloofsgemeenschappen te onderrichten, en daarmee op algemene wijze te hebben aangezet tot discriminatie of segregatie jegens de groep van de ex-leden, m.n. de leden die werden uitgesloten en deze die zich hebben teruggetrokken uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen.

Te Mechelen, meermaals in de periode van 1 januari 2010 tot en met heden

* * *

Bij vonnis van de rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, G30DI° correctionele kamer, met 1 rechter, dd. 16 maart 2021, rechtdoende op tegenspraak, werd als volgt beslist:

VOORAFGAANDELIJK

Met het oog op een goede rechtsbedeling werden de dagvaarding van het Openbaar Ministerie met rolnummer 15G029723, hierboven genoemd onder referte I, de rechtstreekse dagvaarding met rolnummer 20G002802, hierboven genoemd onder referte II, en de rechtstreekse dagvaarding met rolnummer 21G001216, hierboven genoemd onder referte III, samengevoegd om in één vonnis te worden beslecht.

De rechtbank is voor alle feiten bevoegd gelet op hun onderlinge samenhang.

Vult de dagvaarding van het Openbaar Ministerie in de zaak met referte I wat betreft de tenlasteleggingen C en D aan als volgt:

“als dader of mededader in de zin van artikel 66 van het strafwetboek

A.

(...)

B.

(...)

C.

Bij inbreuk op artikel 22, 3° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk (...) te hebben aangezet tot discriminatie of tot segregatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan (...) namelijk door het uitsluitingsbeleid te propageren en binnen de lokale geloofsgemeenschappen te onderrichten, en daarmee op algemene wijze te hebben aangezet tot discriminatie of segregatie jegens de groep van de ex-leden, m.n. de leden die werden uitgesloten en deze die zich hebben teruggetrokken uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen, ten nadele van o.a. C [REDACTED] H [REDACTED] (GE52.981125/2015), P [REDACTED] H [REDACTED] (GE52.98711/2015), E [REDACTED] S [REDACTED] (GE52.981124/2015), P [REDACTED] V [REDACTED] (GE52.981123/2015), M [REDACTED] W [REDACTED] (GE52.981126/2015), B [REDACTED] D [REDACTED], D [REDACTED] H [REDACTED], B [REDACTED] B [REDACTED], R [REDACTED] G [REDACTED], E [REDACTED] B [REDACTED], C [REDACTED] T [REDACTED], L [REDACTED] F [REDACTED], J [REDACTED] S [REDACTED] en L [REDACTED] K [REDACTED].

Te Gent en/of elders in het Rijk, meermaals in de periode van 1 januari 2010 tot en met 25 mei 2018 (datum laatste navolgend pv)

D.

Bij inbreuk op artikel 22, 4° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk (...) te hebben aangezet tot haat of geweld jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan (...) namelijk door het uitsluitingsbeleid te propageren en binnen de lokale geloofsgemeenschappen te onderrichten, en daarmee op algemene wijze te hebben aangezet tot discriminatie of segregatie jegens de groep van de ex-leden, m.n. de leden die werden uitgesloten en deze die zich hebben teruggetrokken uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen, ten nadele van o.a. O. [REDACTED] H. [REDACTED] (GE52.981125/2015), P. [REDACTED] H. [REDACTED] (GE52.98711/2015), B. [REDACTED] S. [REDACTED] (GE52.981124/2015), P. [REDACTED] V. [REDACTED] (GE52.981123/2015), M. [REDACTED] W. [REDACTED] (GE52.981126/2015), B. [REDACTED] D. [REDACTED], D. [REDACTED] H. [REDACTED], B. [REDACTED] B. [REDACTED], R. [REDACTED] G. [REDACTED], E. [REDACTED] B. [REDACTED], C. [REDACTED] T. [REDACTED], L. [REDACTED] P. [REDACTED], J. [REDACTED] S. [REDACTED] en L. [REDACTED] K. [REDACTED].

Te Gent en/of elders in het Rijk, meermaals in de periode van 1 januari 2010 tot en met 25 mei 2018 (datum laatste navolgend pv)”

Heromschrijft en hernummert de rechtstreekse dagvaarding in de zaak met referte II wat betreft de tenlasteleggingen A, B, C en D aan als volgt:

A.

Bij inbreuk op artikel 22, 1° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk (...) te hebben aangezet tot discriminatie of tot segregatie jegens een persoon (...) namelijk door hun uitsluiting uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen publiekelijk bekend te hebben gemaakt.

A.1. Ten nadele van C. [REDACTED] T. [REDACTED] te Sint-Niklaas, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 januari 2017 tot en met 31 december 2017.

A.2. Ten nadele van B. [REDACTED] B. [REDACTED] en R. [REDACTED] G. [REDACTED] te Blankenberge, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 januari 2015 tot en met 31 december 2015.

B.

Bij inbreuk op artikel 22, 2° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk (...) te hebben aangezet tot haat of geweld jegens een persoon (...) namelijk door hun uitsluiting uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen publiekelijk bekend te hebben gemaakt.

B.1. Ten nadele van C. [REDACTED] T. [REDACTED] te Sint-Niklaas, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 januari 2017 tot en met 31 december 2017.

B.2. Ten nadele van B. [REDACTED] B. [REDACTED] en R. [REDACTED] G. [REDACTED] te Blankenberge, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 januari 2015 tot en met 31 december 2015.

C.

Bij inbreuk op artikel 22, 3° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk (...) te hebben aangezet tot discriminatie of tot segregatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan (...) namelijk door het uitsluitingsbeleid te propageren en binnen de lokale geloofsgemeenschappen te onderrichten, en daarmee op algemene wijze te hebben aangezet tot discriminatie of segregatie jegens de groep van de ex-leden, m.n. de leden die werden uitgesloten en deze die zich hebben teruggetrokken uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen.

C.1. Ten nadele van C■■■■ T■■■■ te Sint-Niklaas en/of elders in het Rijk, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 januari 2010 tot en met 4 september 2020.

C.2. Ten nadele van E■■■■ B■■■■ en R■■■■ G■■■■ te Blankenberge, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 januari 2015 tot en met 4 september 2020.

D.

Bij inbreuk op artikel 22, 4° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk (...) te hebben aangezet tot haat of geweld jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan (...) namelijk door het uitsluitingsbeleid te propageren en binnen de lokale geloofsgemeenschappen te onderrichten, en daarmee op algemene wijze te hebben aangezet tot discriminatie of segregatie jegens de groep van de ex-leden, m.n. de leden die werden uitgesloten en deze die zich hebben teruggetrokken uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen.

D.1. Ten nadele van C■■■■ T■■■■ te Sint-Niklaas en/of elders in het Rijk, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 januari 2010 tot en met 4 september 2020.

D.2. Ten nadele van B■■■■ B■■■■ en R■■■■ G■■■■ te Blankenberge, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 januari 2015 tot en met 4 september 2020.

Heromschrijft de feiten in de rechtstreekse dagvaarding in de zaak met referte III wat betreft de tenlasteleggingen A, B, C en D als volgt:

A.

Bij inbreuk op artikel 22, 1° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk (...) te hebben aangezet tot discriminatie of tot segregatie jegens een persoon (...) namelijk door hun uitsluiting uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen publiekelijk bekend te hebben gemaakt.

Ten nadele van D■■■■ S■■■■ te Mechelen, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 juli 2020 tot en met 21 juli 2020.

B.

Bij inbreuk op artikel 22, 2° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk (...) te hebben aangezet tot haat of geweld jegens een persoon (...) namelijk door hun uitsluiting uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen publiekelijk bekend te hebben gemaakt.

Ten nadele van D■■■■■■ S■■■■■■ te Mechelen, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 juli 2020 tot en met 31 juli 2020.

C.

Bij inbreuk op artikel 22, 3° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk (...) te hebben aangezet tot discriminatie of tot segregatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan (...) namelijk door het uitsluitingsbeleid te propageren en binnen de lokale geloofsgemeenschappen te onderrichten, en daarmee op algemene wijze te hebben aangezet tot discriminatie of segregatie jegens de groep van de ex-leden, m.n. de leden die werden uitgesloten en deze die zich hebben teruggetrokken uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen.

Ten nadele van D■■■■■■ S■■■■■■ te Mechelen en/of elders in het Rijk, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 januari 2010 tot en met 5 februari 2021.

D.

Bij inbreuk op artikel 22, 4° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, namelijk (...) te hebben aangezet tot haat of geweld jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan (...) namelijk door het uitsluitingsbeleid te propageren en binnen de lokale geloofsgemeenschappen te onderrichten, en daarmee op algemene wijze te hebben aangezet tot discriminatie of segregatie jegens de groep van de ex-leden, m.n. de leden die werden uitgesloten en deze die zich hebben teruggetrokken uit de geloofsgemeenschap van Jehova's Getuigen.

Ten nadele van D■■■■■■ S■■■■■■ te Mechelen en/of elders in het Rijk, op niet nader te bepalen datum in de periode van 1 januari 2010 tot en met 5 februari 2021.

STRAFRECHTELIJK

Stelt vast dat de **strafvordering** voor de feiten, voorwerp van de tenlasteleggingen C (zoals aangevuld) en D (zoals aangevuld) ten aanzien van J■■■■■■ S■■■■■■, L■■■■■■ K■■■■■■ en E■■■■■■ B■■■■■■ in de zaak onder referte I, **vervallen** is door **verjaring**.

Spreekt de beklaagde **vrij** voor de feiten, voorwerp van de tenlasteleggingen C (zoals aangevuld) en D (zoals aangevuld) ten aanzien van L■■■■■■ P■■■■■■, voor de periode van 1 januari 2010 tot en met 31 december 2017.

Verklaart de feiten, voorwerp van de tenlasteleggingen A.1, A.2, A.3, B.1, B.2, B.3, C (zoals aangevuld en ten aanzien van L■■■■■P■■■ enkel voor de periode van 1 januari 2018 tot en met 25 mei 2018) en D (zoals aangevuld en ten aanzien van L■■■■■P■■■ enkel voor de periode van 1 januari 2018 tot en met 25 mei 2018) in de zaak onder referte I; de tenlasteleggingen A.1, A.2, B.1, B.2, C en D (allen zoals heromschreven en hernummerd) in de zaak onder referte II; en de tenlasteleggingen A, B, C en D (allen zoals heromschreven) in de zaak onder referte III, bewezen.

Veroordeelt de beklaagde voor de hierboven omschreven en bewezen verklaarde feiten samen tot een **geldboete van 96.000 euro**, zijnde 12.000 euro vermeerderd met 70 opdecimen.

Veroordeelt de beklaagde tot betaling van de **bijdrage** tot het Fonds tot hulp aan de slachtoffers van opzettelijke gewelddaden en aan de occasionele redders van 25 euro, vermeerderd met 70 opdecimen tot 200 euro.

Veroordeelt de beklaagde tot betaling van de **bijdrage** tot het Begrotingsfonds voor de juridische tweedelijnsbijstand van 20 euro.

Veroordeelt de beklaagde tot betaling van de **vaste vergoeding** voor beheerskosten in strafzaken van 50 euro.

Veroordeelt de beklaagde tot de **gerechtskosten** voor het openbaar ministerie, begroot op 29,10 euro.

Stelt tevens vast dat deze kosten ondeelbaar veroorzaakt zijn door de thans in haar hoofde bewezen verklaarde misdrijven.

Overtuigingsstukken

Beveelt de **overmaking** aan het **openbaar ministerie** om te handelen als naar recht, van het overtuigingsstuk neergelegd ter griffie van de correctionele rechtbank Oost-Vlaanderen, afdeling Gent onder nr. **2017007022**.

BURGERRECHTELIJK

De vorderingen van J■■■■S■■■■, L■■■■K■■■■ en E■■■B■■■■

Verklaart zich niet bevoegd om te oordelen over de burgerlijke vorderingen van J■■■■S■■■■, L■■■■K■■■■ en E■■■B■■■■ ingevolge de verjaring van de strafvordering.

De vordering van het Interfederaal Centrum voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme (UNIA)

Verklaart de vordering van de burgerlijke partij toelaatbaar en gegrond.

Veroordeelt de beklaagde om te betalen aan de burgerlijke partij het bedrag van **500 euro**, te vermeerderen met de vergoedende intrest tegen de wettelijke intrestvoet vanaf 1 juli 2015 tot vandaag en met de gerechtelijke intrest vanaf vandaag tot de dag van volledige betaling.

Veroordeelt de beklaagde om te betalen aan de burgerlijke partij een rechtsplegingsvergoeding van **240 euro**.

De vorderingen van P [REDACTED] H [REDACTED], B [REDACTED] D [REDACTED], O [REDACTED] H [REDACTED], D [REDACTED] H [REDACTED] en M [REDACTED] W [REDACTED]

Verklaart de vordering van elke burgerlijke partij toelaatbaar en in de hierna bepaalde mate gegrond.

Veroordeelt de beklaagde om te betalen aan elke burgerlijke partij een **provisie van 1 euro**.

Stelt de zaak voor verdere behandeling op burgerrechtelijk gebied **onbepaald uit** en houdt de beslissing over de intresten en kosten, inbegrepen de rechtsplegingsvergoeding, aan.

Wijst het meer- of anders gevorderde af als ongegrond.

De vordering van L [REDACTED] P [REDACTED]

Verklaart zich niet bevoegd kennis te nemen van de vordering van de burgerlijke partij gesteld tegen de beklaagde in zoverre gesteund op de tenlasteleggingen C (zoals aangevuld) en D (zoals aangevuld) voor de periode van 1 januari 2010 tot en met 31 december 2017, gelet op de vrijspraak van de beklaagde voor deze periode.

Verklaart de vordering van de burgerlijke partij voor het overige toelaatbaar en in de hierna bepaalde mate gegrond.

Veroordeelt de beklaagde om te betalen aan de burgerlijke partij een **provisie van 1 euro**.

Stelt de zaak voor verdere behandeling op burgerrechtelijk gebied **onbepaald uit** en houdt de beslissing over de intresten en kosten, inbegrepen de rechtsplegingsvergoeding, aan.

Wijst het meer- of anders gevorderde af als ongegrond.

De vordering van C [REDACTED] T [REDACTED]

Verklaart de vordering van de burgerlijke partij toelaatbaar en in de hierna bepaalde mate gegrond.

Veroordeelt de beklaagde om te betalen aan de burgerlijke partij een **provisie van 250 euro**.

Stelt de zaak voor verdere behandeling op burgerrechtelijk gebied **onbepaald uit** en houdt de beslissing over de intresten en kosten, inbegrepen de rechtsplegingsvergoeding, aan.

Legt de kosten van de rechtstreekse dagvaarding, begroot op 202,97 euro, ten laste van de beklaagde. Wijst het meer- of anders gevorderde af als ongegrond.

De vordering van D [REDACTED] S [REDACTED]

Verklaart de vordering van de burgerlijke partij toelaatbaar en in de hierna bepaalde mate gegrond.

Veroordeelt de beklaagde om te betalen aan de burgerlijke partij een **provisie van 1 euro**.

Stelt de zaak voor verdere behandeling op burgerrechtelijk gebied **onbepaald uit** en houdt de beslissing over de intresten en kosten, inbegrepen de rechtsplegingsvergoeding, aan.

Legt de kosten van de rechtstreekse dagvaarding, begroot op 168,20 euro, ten laste van de beklaagde.

Wijst het meer- of anders gevorderde af als ongegrond.

De vorderingen van B [REDACTED] B [REDACTED] en R [REDACTED] G [REDACTED]

Verklaart de vordering van elke burgerlijke partij toelaatbaar en in de hierna bepaalde mate gegrond.

Veroordeelt de beklaagde om te betalen aan elke burgerlijke partij een **provisie van 250 euro**.

Stelt de zaak voor verdere behandeling op burgerrechtelijk gebied **onbepaald uit** en houdt de beslissing over de intresten en kosten, inbegrepen de rechtsplegingsvergoeding, aan.

Legt de kosten van de rechtstreekse dagvaarding, begroot op 202,97 euro, ten laste van de beklaagde.

Wijst het meer- of anders gevorderde af als ongegrond.

Overige burgerlijke belangen

Houdt de overige burgerlijke belangen voor wat betreft de bewezen verklaarde misdrijven ambtshalve aan.

Tegen voormeld vonnis werd hoger beroep ingesteld:

- door de beklagde, **Christelijke gemeente van Jehovah's Getuigen VZW**, op 7 april 2021;
- door de burgerlijke partij, **E B**, op 14 april 2021;
- door het **Openbaar Ministerie**, tegen de beklagde voornoemd, op 13 april 2021.

* * *

Gehoord ter openbare terechtzitting dd. 22 maart 2022 in het Nederlands:

- de beklagde **CHRISTELIJKE GEMEENTE VAN JEHOVA'S GETUIGEN**, in haar middelen van verdediging, ter terechtzitting vertegenwoordigd door Mr DE BECO Dimitri, advocaat te BRUSSEL, Mr DE NYS Thomas, advocaat te BRUSSEL en Mr SCHERER Ramon, advocaat te NEDERLAND;
- **Advocaat-generaal E. Coppens** in zijn vordering;
- de burgerlijke partij **B E**, in haar middelen, ter terechtzitting bijgestaan door Mr MUSSCHE Christine, mede namens Mr LAGAE Pieter-Bram, beiden advocaat te MARIAKERKE (GENT);
- de burgerlijke partij **UNIA**, in haar middelen, ter terechtzitting vertegenwoordigd door Mr VANHEULE Jan, advocaat te BRUSSEL;
- de burgerlijke partij **H P**, in zijn middelen, ter terechtzitting bijgestaan door Mr DE JONGHE Nathalie en Mr DE NEVE Emilie, beiden advocaat te GENT;
- de burgerlijke partij **D B**, in haar middelen, ter terechtzitting bijgestaan door Mr DE JONGHE Nathalie en Mr DE NEVE Emilie, beiden advocaat te GENT;
- de burgerlijke partij **H O**, in haar middelen, ter terechtzitting bijgestaan door Mr DE JONGHE Nathalie en Mr DE NEVE Emilie, beiden advocaat te GENT;
- de burgerlijke partij **H D**, in haar middelen, ter terechtzitting vertegenwoordigd door Mr DE JONGHE Nathalie en Mr DE NEVE Emilie, beiden advocaat te GENT;

- de burgerlijke partij **W** [REDACTED] **M** [REDACTED], in haar middelen, ter terechtzitting bijgestaan door Mr DE JONGHE Nathalie en Mr DE NEVE Emilie, beiden advocaat te GENT;
- de burgerlijke partij **P** [REDACTED] **L** [REDACTED], in zijn middelen, ter terechtzitting bijgestaan door Mr VAN HOECKE Eveline, advocaat te MALDEGEM;
- de burgerlijke partij **T** [REDACTED] **C** [REDACTED], in haar middelen, ter terechtzitting bijgestaan door Mr MUSSCHE Christine, mede namens Mr LAGAE Pieter-Bram, beiden advocaat te MARIAKERKE (GENT);
- de burgerlijke partij **B** [REDACTED] **B** [REDACTED], in zijn middelen, ter terechtzitting bijgestaan door Mr MUSSCHE Christine, mede namens Mr LAGAE Pieter-Bram, beiden advocaat te MARIAKERKE (GENT);
- de burgerlijke partij **G** [REDACTED] **R** [REDACTED], in haar middelen, ter terechtzitting bijgestaan door Mr MUSSCHE Christine, mede namens Mr LAGAE Pieter-Bram, beiden advocaat te MARIAKERKE (GENT);
- de burgerlijke partij **S** [REDACTED] **D** [REDACTED], in zijn middelen, ter terechtzitting vertegenwoordigd door Mr DE JONGHE Nathalie en Mr DE NEVE Emilie, beiden advocaat te GENT.

* * *

1. Voorafgaand

1.1

Tegen het bestreden vonnis van de rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, op tegenspraak gewezen op 16 maart 2021, werd door de beklagde hoger beroep ingesteld blijkens een op 7 april 2021 ter griffie afgelegde verklaring.

Dit hoger beroep is tijdig en regelmatig naar de vorm ingesteld en is ontvankelijk.

Uit het door beklagde op dezelfde datum ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, neergelegde grievenformulier, blijkt dat haar grieven zowel betrekking hebben op de procedure, als op de beoordeling in verband met de schuld, de opgelegde bestraffing en de burgerlijke rechtsvorderingen.

1.2

Het openbaar ministerie stelde hoger beroep in tegen voormeld vonnis bij ter griffie afgelegde verklaring op 13 april 2021. Dit hoger beroep is tijdig en regelmatig naar de vorm ingesteld en is ontvankelijk.

Blijkens het namens het openbaar ministerie neergelegde grievenschrift beoogt het openbaar ministerie het opleggen van een zwaardere bestraffing, nu de in het bestreden vonnis bepaalde bestraffing als te laag wordt beschouwd, en gaat het voor het overige om een volgeroep.

1.3

Het hof beslist in het voorliggende arrest binnen de perken van de grieven zoals bedoeld in artikel 210 van het Wetboek van Strafvordering. Er is geen aanleiding om ambtshalve grieven op te werpen. Uit wat voorafgaat volgt dat de zaak in zijn geheel aan de beoordeling van het hof is onderworpen, onder voorbehoud van hetgeen wordt gesteld onder randnummer 1.4.

1.4

De beslissing van de eerste rechter om de zaken met referte I, II en III in het belang van de goede rechtsbedeling samen te voegen en in één vonnis te beoordelen, is door de voormelde hoger beroepen niet bestreden.

1.5

De eerste rechter heeft de tenlasteleggingen C en D van de zaak met referte I, de tenlasteleggingen A.1, A.2, B.1, B.2, C.1, C.2, D.1 en D.2 van de zaak met referte II, en de tenlasteleggingen A, B, C en D van de zaak met referte III, passend aangevuld en verbeterd.

Deze aanvullingen en verbeteringen worden hier overgenomen. Het gaat telkens om de verbetering van louter redactionele vergissingen, waaromtrent de partijen voor het hof geen betwisting hebben gevoerd.

2. Op strafgebied

2.1

Wat betreft de aan de voormelde strafvervolgning ten grondslag liggende klachten en aangiften, kan worden verwezen naar het oordeelkundig overzicht in het bestreden vonnis (titel IV.A, blz. 24 t/m 41).

2.2

De aan de beklagde verweten gedragingen hebben betrekking op het zogenaamde mijdingsbeleid dat door leden van de Christelijke Gemeente van Jehovah's Getuigen (hierna : Jehovah's Getuigen) wordt toegepast ten aanzien van uitgetreden en/of uitgesloten leden van de geloofsgemeenschap.

Over de draagwijdte van dit mijdingsbeleid bestaat betwisting tussen de beklagde, enerzijds, en de burgerlijke partijen en het openbaar ministerie, anderzijds. Op deze betwisting wordt verder dieper ingegaan. Hieronder worden bondigheidshalve enkel de standpunten van de burgerlijke partij UNIA en de beklagde weergegeven.

De burgerlijke partij UNIA omschrijft het mijdingsbeleid als volgt: *“Het beleid van de geloofsgemeenschap ten aanzien van de ex-leden, die in diverse geschriften van de geloofsgemeenschap als “afvalligen” en “onwaardigen” worden bestempeld, komt neer op het vermijden van contact tussen de leden van de geloofsgemeenschap van Jehovah's getuigen en de leden die werden uitgesloten of die zich hebben teruggetrokken, waardoor de uitgesloten leden en de leden die zich hebben teruggetrokken, sociaal geïsoleerd worden. In de Engelse taal wordt dit beleid van sociaal isolement omschreven als “shunning”. (...) Omdat sociaal contact buiten de geloofsgemeenschap sowieso wordt afgeraden voor Jehovah's Getuigen, impliceert het uitsluitingsbeleid een ultieme afwijzing en een compleet isolement, aangezien ex-leden vaak niet kunnen terugvallen op een ander sociaal netwerk dan hun voormalige geloofsgemeenschap.”*

De beklagde stelt over het mijdingsbeleid dat in geval van een uitsluiting *“de individuele gelovige hun persoonlijke religieuze geweten [zullen] volgen om al dan niet minder of helemaal niet meer met die persoon om te gaan, zoals volgens concludante opgedragen in 1 Korinthiërs 5:11-13 en Johannes 1:9-11”*. De beklagde verwijst voorts naar de instructie op de officiële website van Jehovah's Getuigen – ook neergelegd voor het hof – waarin het volgende wordt gesteld. *“Iemand die ernstig heeft gezondigd, wordt niet automatisch uitgesloten. Maar als een gedoopte Getuige er een gewoonte van maakt Bijbelse normen te overtreden en geen berouw heeft, wordt hij of zij gemeden, uitgesloten. De Bijbel zegt duidelijk :“Verwijder wie kwaad doet uit jullie midden.” Wat als een man uitgesloten wordt maar zijn vrouw en kinderen nog steeds Getuigen van Jehovah zijn? De religieuze band met zijn gezin verandert, maar de bloedband blijft. De huwelijksband blijft intact en de genegenheid en dagelijkse gang van zaken binnen het gezin veranderen niet.”*

2.3

2.3.1

Aan de beklagde, de Christelijke Gemeente van Jehovah's Getuigen VZW, wordt verweten om door het voormeld mijdingsbeleid :

- te hebben aangezet tot discriminatie of tot segregatie jegens een persoon, zoals bedoeld door artikel 22, 1° van de Wet van 10 mei 2007 (hierna: Antidiscriminatiewet), *door de uitsluiting van nader genoemde burgerlijke partijen of geregistreerde benadeelden uit de geloofsgemeenschap publiek bekend te hebben gemaakt* (tenlastelegging A, zaken met referte I, II en III);
- te hebben aangezet tot haat of geweld jegens een persoon, zoals bedoeld door artikel 22, 2° Antidiscriminatiewet, *door de uitsluiting van nader genoemde burgerlijke partijen of geregistreerde benadeelden uit de geloofsgemeenschap publiek bekend te hebben gemaakt* (tenlastelegging B, zaken met referte I, II en III);
- te hebben aangezet tot discriminatie en segregatie jegens een groep, zoals bedoeld door artikel 22, 3° Antidiscriminatiewet, *door het uitsluitingsbeleid te propageren en binnen de lokale geloofsgemeenschappen te onderrichten, en daarmee op algemene wijze te hebben aangezet tot discriminatie of segregatie jegens de groep van de ex-leden, met name de leden die werden uitgesloten en die zich hebben teruggetrokken uit de geloofsgemeenschap van Jehovah's Getuigen* (tenlastelegging C, zaken met referte I, II en III);
- te hebben aangezet tot haat en geweld jegens een groep, zoals bedoeld door artikel 22, 4° Antidiscriminatiewet, *door het uitsluitingsbeleid te propageren en binnen de lokale geloofsgemeenschappen te onderrichten, en daarmee op algemene wijze te hebben aangezet tot discriminatie of segregatie jegens de groep van de ex-leden, met name de leden die werden uitgesloten en die zich hebben teruggetrokken uit de geloofsgemeenschap van Jehovah's Getuigen* (tenlastelegging D, zaken met referte I, II en III);

2.3.2

Het hof merkt op dat de verklaringen van heel wat burgerlijke partijen, en de verklaringen van derden bij gebracht door de burgerlijke partijen, uitvoerig ingaan op de geloofspraktijk als zodanig en de interne organisatie in het algemeen van Jehovah's Getuigen.

Zulks vormt niet het voorwerp van de strafvervolging en daarop wordt verder derhalve niet ingegaan.

2.4

2.4.1

Het begrip “segregatie” wordt in de Antidiscriminatiewet niet nader omschreven. Het begrip is afkomstig uit het internationaal recht met betrekking tot de bestrijding van racisme en komt ook voor in de wet van 30 juli 1981 (Antiracismewet).

Klaarblijkelijk moet onder “segregatie” worden begrepen de sociale scheiding van bevolkingsgroepen in een land met een gemengde bevolking, al dan niet samengaan met een daaruit afgeleide ongelijke behandeling (cfr. GwH, 11 maart 2009, nr. 40/2009, B.36.1-36.4, over de Antiracismewet). Als zodanig heeft deze verbodsbepaling geen relevantie voor de beoordeling van de voorliggende zaak.

Terzijde dient trouwens opgemerkt dat, anders dan vooropgesteld in de tenlastelegging A van de zaken met referte I, II en III, begrip “segregatie” niet voorkomt in artikel 22, 1° van de Antidiscriminatiewet, maar enkel in artikel 22,3° van deze wet.

2.4.2

Voor de toepassing van de strafbepalingen vervat onder de artikelen 22 en 23 van de Antidiscriminatiewet, moet overeenkomstig artikel 21 van deze wet onder discriminatie worden begrepen, elke vorm van opzettelijke directe of indirecte discriminatie, opdracht tot discrimineren en intimidatie op grond van de beschermde criteria.

Met directe discriminatie wordt bedoeld een ongerechtvaardigd direct onderscheid op grond van een beschermd criterium (artikel 4, 7°), waarbij een direct onderscheid zich voordoet wanneer iemand ongunstiger wordt behandeld dan een ander in een vergelijkbare situatie wordt, is of zou worden behandeld op basis van één van de beschermde criteria (artikel 4, 6°).

Met indirecte discriminatie wordt bedoeld een ongerechtvaardigd indirect onderscheid op grond van een beschermd criterium (artikel 4, 9°), waarbij een indirect onderscheid zich voordoet in de situatie wanneer een ogenschijnlijk neutrale bepaling, maatstaf of handelswijze, personen gekenmerkt door een bepaald beschermd criterium, in vergelijking met andere personen bijzonder kan benadelen (artikel 4, 8°).

2.4.3

Met intimidatie wordt bedoeld ongewenst gedrag dat met één van de beschermde criteria verband houdt, en tot doel of gevolg heeft dat de waardigheid van de persoon wordt aangetast en een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd (artikel 4, 10°).

2.4.4

De begrippen “haat en geweld” moeten in hun gangbare betekenis worden geïnterpreteerd (cfr. GwH, 11 maart 2009, nr. 40/2009, B.58, over de Antiracismewet).

2.5

De strafbare gedraging beoogd door de tenlasteleggingen A en B van de zaak met referte I, A.1, A.2, B.1 en B.2 van de zaak met referte II, en A en B van de zaak met referte III, heeft betrekking op het bekend maken binnen een gemeente van de Getuigen van Jehovah van de naam van diegenen die geacht worden geloof te hebben verlaten.

De vrijheid van godsdienst, zoals vervat in artikel 19 van de Grondwet en artikel 9 EVRM, verleent geloofsgemeenschappen het recht om zich te manifesteren in een georganiseerde structuur waarin het geloof in gemeenschap met medegelovigen kan worden beleden (vgl. EHRM, *Getuigen van Jehovah Moskou t. Rusland*, 10 juni 2010, §99; *Hasan en Chaush t. Bulgarije*, 26 oktober 2000, § 62). Dit impliceert ook het recht om aan de gelovigen kenbaar te maken wie al dan niet tot de geloofsgemeenschap behoort.

Er bestaat tussen het openbaar ministerie, de burgerlijke partijen en de beklaagde geen betwisting over het feit dat de uitsluiting als lid van de Getuigen van Jehovah op zich niet meer behelst dan een in de gemeenschappelijke religieuze ruimte gedane aankondiging dat “*X niet langer één van Jehovah’s getuigen is*”.

Daarbij worden klaarblijkelijk geen verdere toelichtingen of gedragsinstructies gegeven, en wordt evenmin de reden – of anders gezegd, de aard van de beweerde “zonde” die aan de uitsluiting ten grondslag ligt – aan de geloofsgemeenschap meegedeeld. Deze tenlasteleggingen viseren klaarblijkelijk ook enkel de hiervoor bedoelde korte mededeling.

Het louter bekend maken van de naam van diegenen die geacht worden niet langer deel te uit te maken van de geloofsgemeenschap van de Getuigen van Jehovah, kan *op zich* niet aanzetten tot discriminatie - al dan niet in de zin van intimidatie – (artikel 22, 1° Antidiscriminatiewet), of tot haat en geweld (artikel 22, 2° Antidiscriminatiewet) tegen de bedoelde personen.

In zoverre deze tenlasteleggingen veeleer de gevolgen van de bedoelde aankondiging zouden viseren, meer bepaald het mijdingsbeleid – hetgeen kennelijk de bedoeling is –, valt de beoordeling daarvan samen met de beoordeling van de tenlasteleggingen C en D van de zaak met referte I, C.1, C.2, D.1 en D.2 van de zaak met referte II, en C en D van de zaak met referte III,, die specifiek betrekking hebben op het mijdingsbeleid.

Dienaangaande wordt verwezen naar de beoordeling van de schuld van de beklaagde aan deze tenlasteleggingen.

2.6

2.6.1

De beklaagde voert aan dat het mijdingsbeleid een geloofsregel is die voortvloeit uit de bepaalde Bijbelteksten (I Korinthiërs, 5:6,11-13 en Johannes 9-11) en stelt dat de voorliggende strafvervolgung strijdig is met de artikelen 9 (vrijheid van geweten en godsdienst), 10 (vrijheid van meningsuiting) en 11 (vrijheid van vergadering en vereniging) van het EVRM, en met de artikel 19 van de Grondwet (vrijheid van eredienst).

De beklaagde meent dat het naleven van het mijdingsbeleid voortvloeit uit de vrije en onafhankelijke keuze van de leden van de geloofsgemeenschap van Jehovah's Getuigen, en dat de overheid – ten deze de strafrechter – daarin niet kan interfereren zonder afbreuk te doen aan de bescherming geboden door artikel 9 EVRM en artikel 19 van de Grondwet.

2.6.2

De burgerlijke partijen noch het openbaar ministerie betwisten dat de mijdingsregel of het uitsluitingsbeleid voortvloeit uit een religieuze overtuiging of een geloofsregel, meer bepaald een interpretatie – eigen aan de Getuigen van Jehovah – van bepaalde Bijbelteksten.

De eerste rechter (titel B.B.1, blz. 41-42) en ook de burgerlijke partij UNIA (conclusie hoger beroep, randnummers 51-59) erkennen dat een strafvervolgung wegens het aanzetten tot gedragingen die hun oorsprong vinden in een religieuze overtuiging, in voorkomend geval kan raken aan de vrijheid van geweten en godsdienst, zoals gewaarborgd door de artikelen 9 EVRM en artikel 19 van de Grondwet, met dien verstande dat gemotiveerd geconcludeerd wordt dat de voorliggende strafvervolgung, ook rekening houdende met de voormelde grondrechten, gerechtvaardigd is. De burgerlijke partij UNIA heeft het in dit verband trouwens over een *“gerechtvaardigde inperking van de vrijheid van religie”* (conclusie eerste aanleg, 22 januari 2021, blz. 34).

2.6.3

De strafrechter vermag wettelijke (straf)bepalingen niet concreet toe te passen op een wijze die onverenigbaar is met de voormelde grondwettelijke en verdragsrechtelijke grondrechten.

De vaststelling dat het Grondwettelijk Hof oordeelde dat de misdrijven bedoeld in artikel 22 van de Antidiscriminatiewet als zodanig niet op onevenredige wijze afbreuk doen aan de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (GwH, 12 februari 2009, 17/2009, B.67.5-6), belet niet dat dit laatste wel kan voortvloeien uit de beoordeling in het kader van een strafvervolging of een concrete, op een geloofsregel geïnspireerde gedraging, één of meerdere van de in artikel 22 van de Antidiscriminatiewet bedoelde misdrijven oplevert.

Anders gezegd, verleent de voormelde beslissing van het Grondwettelijk Hof aan de strafrechter geen vrijgeleide om aan artikel 22 van de Antidiscriminatiewet een concrete invulling te geven die er op neerkomt dat een gedraging die beschermd wordt door de artikelen 9, 10 en 11 EVRM en artikel 19 van de Grondwet, als strafbaar wordt beschouwd.

Het hof volgt op dit punt dan ook niet volledig de zienswijze van de eerste rechter, waar deze lijkt aan te nemen dat uit het verenigd zijn van de constitutieve bestanddelen van de misdrijven bedoeld in artikel 22 van de Antidiscriminatiewet, zou voortvloeien dat de beklaagde zich niet meer kan beroepen op de grondrechten vervat in de artikelen 9, 10 en 11 EVRM en artikel 19 van de Grondwet (bestreden vonnis, blz. 47).

De vraag is eerder of, rekening houdende met deze grondrechten, de strafrechter wettig kan oordelen dat de concreet verweten gedragingen één of meerdere van de in artikel 22 van de Antidiscriminatiewet bedoelde misdrijven opleveren.

Het komt derhalve gepast voor om de appreciatiebevoegdheid van het hof met betrekking tot de verweten gedraging – los van de toerekenbaarheid – in het licht van de voormelde grondrechten nader te bepalen.

2.6.4

Pluralisme, tolerantie en ruimdenkendheid dienen zich niet zozeer te manifesteren ten aanzien van geloofsbelevingen, levenshoudingen of filosofieën, en de (menings-)uitingen daarvan, waarvan de sociale en maatschappelijke impact gering of onbestaande is – dit zou de eerstgenoemde principes immers van iedere betekenis ontdoen – , maar veeleer ten aanzien van (menings-)uitingen van geloofsbelevingen, levenshoudingen of filosofieën, die

sommigen of zelfs een aanzienlijk deel van de bevolking als grievend, aanstootgevend of irritant ervaren (vgl. EHRM, *Handyside t. Verenigd Koninkrijk*, § 49; *Observer en Guardian t. Verenigd Koninkrijk*, §59 – inzake vrijheid van meningsuiting; *Dogan e.a t. Turkije*, 26 april 2016, §109 – inzake godsdienstvrijheid).

Het is onverenigbaar met het recht op vrijheid van godsdienst om een strafbepaling – weze het artikel 22 van de Antidiscriminatiewet of enige andere strafbepaling – dusdanig te interpreteren dat een geloofsgemeenschap er toe zou worden gedwongen om haar geloofsvoorschriften, en de uitoefening daarvan, op zo’n manier te implementeren dat zij onmerkbaar zijn voor niet- of andersgelovigen, of dat zou worden vereist dat de onbewogenheid of onverschilligheid van niet- of andersgelovigen ten aanzien van deze geloofsvoorschriften en de uitoefening daarvan, ten allen tijde gegarandeerd blijft.

2.6.5

Het is juist dat, zoals o.m. de burgerlijke partij UNIA beargumenteert en de eerste rechter oordeelt, de rechten beschermd door de artikelen 9, 10 en 11 EVRM en 19 van de Grondwet niet onbegrensd zijn.

De overheid vermag tussen te komen in de uitoefening van gedragingen beschermd door artikel 9 EVRM, in het belang van de openbare veiligheid, de bescherming van de openbare orde, gezondheid of goede zeden, of voor de bescherming van rechten of vrijheden van anderen, mits deze tussenkomst noodzakelijk is in een democratische samenleving en bij wet is bepaald (artikel 9.2 EVRM).

Tezelfdertijd dient vastgesteld dat de door artikel 9 EVRM verleende bescherming met betrekking tot religieuze gedragingen vrij omvattend is, en de appreciatiebevoegdheid van de overheid – ten deze de strafrechter – dienovereenkomstig klein.

2.6.6

Aldus heeft het Hof te Straatsburg reeds overwogen dat religieuze gedragingen die vervreemding teweegbrengen ten aanzien van niet- of andersgelovige familieleden, beschermd worden door artikel 9 EVRM. *“Het is een bekend gegeven dat een religieuze levenswijze van de gelovigen zowel volgzzaamheid aan de religieuze regels vereist, als toewijding aan religieuze activiteiten die een significant gedeelte van de tijd van de gelovige innemen, en die soms extreme vormen kunnen aannemen, zoals het monastieke leven, dat gemeen is aan veel Christelijke stromingen en, in mindere mate, aan het Boeddhisme en Hindoeïsme. Niettemin, zolang de toewijding aan religieuze aangelegenheden het product is van de onafhankelijke en vrije beslissing van de gelovige, kan de eventuele daaruit*

*voortvloeiende vervreemding van niet-gelovige familieleden niet worden aanzien als zijnde veroorzaakt door dit geloof, hoe ongelukkig laatstgenoemden ook zouden zijn met deze keuze.” (EHRM, *Getuigen van Jehovah Moskou e.a. t. Rusland*, § 111)(eigen vrije vertaling).*

Het moet worden aanvaard dat religies de doctrinaire standaard bepalen over hoe de gelovigen zich dienen te gedragen in hun privéleven. Aldus oordeelde het Straatsburgse Hof o.m. dat het gebod om niet deel te nemen aan bepaalde feestelijkheden van niet-Getuigen van Jehovah, of aan seculiere evenementen in het algemeen, in wezen niet verschillend is van gelijkaardige beperkingen die andere religies opleggen in het privéleven van gelovigen. Dergelijke geboden en gedragingen vallen onder de bescherming van artikel 9 EVRM (EHRM, *Getuigen van Jehovah Moskou e.a. t. Rusland*, § 118).

Proselitisme valt evenzeer onder de bescherming van artikel 9 EVRM, dat overigens in het bijzonder verwijst naar het recht het geloof in het openbaar tot uiting te brengen door onderricht, tenzij het gaat om een ontoelaatbare vorm daarvan, gekenmerkt door het aanbieden van materiële of sociale voordelen, of het aanwenden van ongeoorloofde druk. Wat dit laatste aspect betreft heeft het Straatsburgse hof reeds beslist dat het bestaan van ongeoorloofde druk niet kan worden aangetoond wanneer vast staat dat de betrokkene, ook al bevond deze zich in een relatief kwetsbare situatie, de geloofsgemeenschap vermocht te verlaten (EHRM, *Larissis e.a. t. Griekenland*, §§ 45 en 59).

Evenzeer stelt het Straatsburgse Hof dat artikel 9 EVRM een geloofsgemeenschap het recht verleent om maatregelen te nemen teneinde te reageren tegen dissidentie of afvalligheid die een bedreiging vormen voor hun eenheid of imago. Artikel 9 EVRM garandeert immers niet het recht op een afwijkende mening of dissidentie binnen een geloofsgemeenschap. De vrijheid van godsdienst zoals bedoeld in artikel 9 EVRM wordt in dergelijke gevallen uitgeoefend door de geloofsgemeenschap te verlaten (EHRM, *Sindicatul “Pastoral Cel Bun” t. Roemenië*, §§ 137 en 165).

2.6.7

Uit wat voorafgaat blijkt dat de beoordelingsmarge van het hof, door de werking van de artikelen 9, 10 en 11 EVRM, in aanzienlijke mate wordt beperkt met betrekking tot de vraag of het mijdingsbeleid, zoals toegepast door Jehovah’s Getuigen en beweerdelijk opgelegd door de beklagde, één of meerdere van de in artikel 22 Antidiscriminatiewet bedoelde misdrijven oplevert.

Deze beperkte appreciatiebevoegdheid wordt in de Straatsburgse rechtspraak trouwens onderlijnd. *“De overheid heeft slechts een smalle marge van appreciatie en dient ernstige en*

dwingende redenen aan te voeren om tussen te komen in de keuzes die mensen maken bij het nastreven van een religieuze standaard van gedragingen binnen de sfeer van hun persoonlijke autonomie.” (EHRM, Getuigen van Jehovah Moskou e.a. t. Rusland, § 119.)(eigen vrije vertaling).

2.6.8

Nu reeds dient opgemerkt dat heel wat van de gedragingen die door de burgerlijke partijen of geregistreerde benadeelden in de strafinformatie worden aangevoerd als bewijzen van het wederrechtelijk karakter van het mijdingsbeleid – zoals het niet-uitnodigen van ex-Getuigen op feestelijkheden of plechtigheden, het niet-deelnemen aan feestelijkheden of plechtigheden van ex-Getuigen – op het eerste gezicht, en voor zover ze voortvloeien uit de onafhankelijke en vrije beslissing van de betrokken gelovigen, onder de bescherming van artikel 9 EVRM lijken te vallen.

Hoger werd ook reeds aangegeven dat, overeenkomstig de rechtspraak van het EHRM, artikel 9 EVRM een geloofsgemeenschap het recht verleent om te reageren tegen dissidentie of geloofsafval, en ook religieuze gedragingen beschermt die leiden tot conflict of vervreemding in familiale of sociale context.

Vanuit die optiek valt ernstig te betwijfelen of de overwegingen van de eerste rechter, waarin deze het strafbaar opzet van de beklaagde onder meer afleidt uit de vaststelling dat door het mijdingsbeleid de geloofsgemeenschap van Jehovah's Getuigen *“een sociale-controle mechanisme [hanteert] om conformiteit binnen haar groep af te dwingen”* en uit de vaststelling dat *“kritiek niet [wordt] getolereerd en wordt gesanctioneerd door uitsluiting uit de geloofsgemeenschap”* (bestreden vonnis, blz. 52), een toets door Straatsburg zouden doorstaan.

Zoals hoger aangegeven, staat het immers buiten kijf dat artikel 9 EVRM een geloofsgemeenschap het recht verleent om geen kritiek te tolereren, en om diegenen die zich niet meer kunnen vinden in de dogmatiek van de geloofsgemeenschap uit te sluiten. In zo'n gevallen wordt de vrijheid van religie zoals bedoeld in artikel 9 EVRM voor de betrokken gelovige immers uitgeoefend door de mogelijkheid om de geloofsgemeenschap te verlaten.

2.7

2.7.1

Tegenover dit alles staat dat de rechtspraak van het EHRM vereist dat de religieuze gedraging in kwestie het product moet zijn van de *“onafhankelijke en vrije beslissing van de gelovige”* (cfr. randnummer 2.6.6).

Precies dit aspect wordt door de burgerlijke partij UNIA en ook door andere burgerlijke partijen betwist.

De burgerlijke partij UNIA stelt dat het mijdingsbeleid van die aard is dat de beslissingsvrijheid van de gelovige wordt gefnuikt, zodat enerzijds een uitgesloten gelovige geen andere keuze zou hebben dan zich opnieuw aan te sluiten bij de geloofsgemeenschap, en anderzijds de aangesloten gelovigen geen andere keuze zouden hebben dan de mijdingsregel of het uitsluitingsbeleid toe te passen op het gevaar af zelf uitgesloten te worden. *“Wat wordt aangeklaagd zijn precies de handelingen die erop zijn gericht de individuele wil te fnuiken door de uitgeslotene voor een dilemma te plaatsen : ofwel houdt de betrokkene vast aan zijn afwijkende geloofsovertuiging en blijft hij volledig geïsoleerd, ofwel zweert hij zijn persoonlijke inzichten af en conformeert hij zich opnieuw naar de regels van de geloofsgemeenschap. Op deze manier kan hij sociaal gerehabiliteerd worden, maar blijft er van zijn vrije keuze niets over.”*

De eerste rechter heeft ook in die zin geoordeeld: *“Door de gelovigen te onderrichten dat zij deze categorie van personen dienen te negeren, te mijden en sociaal te isoleren met als doel het berouw in hoofde van deze ex-gelovigen te bewerkstelligen zodat zij zich opnieuw aansluiten bij de Jehovah’s getuigen, worden de door artikel 9 EVRM en de door artikel 19 van de Belgische Grondwet gewaarborgde vrijheden van geloof en te veranderen van geloof in hoofde van deze categorie van personen op ontoelaatbare wijze beperkt. Door bovendien de namen van de uitgeslotenen publiekelijk bekend te maken, weten de leden dat zij deze onderrichtingen ten aanzien van de bekend gemaakte uitgesloten leden direct en effectief dienen toe te passen, op het gevaar af zelf uitgesloten te worden indien zij dit niet doen.”* (bestreden vonnis, blz. 49).

De burgerlijke partij UNIA en ook de eerste rechter poneren aldus dat het mijdingsbeleid de vrijheid van de leden van de Getuigen van Jehovah om de geloofsgemeenschap te verlaten op onrechtmatige wijze zou beperken, zowel ten aanzien van diegenen die de geloofsgemeenschap verlieten, door ontoelaatbare druk uit te oefenen om zich opnieuw te conformeren, als ten aanzien van diegenen die nog tot de geloofsgemeenschap behoren, door ontoelaatbare druk uit te oefenen teneinde het naleven van het mijdingsbeleid af te dwingen.

Ook de burgerlijke partij [REDACTED] P [REDACTED] heeft dit laatste aspect van het mijdingsbeleid bij conclusie benadrukt (beroepsconclusie, randnummer 1.2 en 1.3).

2.7.2

Naar het oordeel van het hof toont de strafinformatie nochtans niet naar eis van recht aan dat het mijdingsbeleid concreet een zodanige draagwijdte heeft dat daardoor de vrije wil van de leden van Jehovah's Getuigen om desgewenst de geloofsgemeenschap te verlaten, op onrechtmatige wijze wordt aangetast.

Vooreerst dient vastgesteld te worden dat zo goed als alle burgerlijke partijen en geregistreerde benadeelden gewezen leden van de geloofsgemeenschap van de Getuigen van Jehovah betreffen, hetgeen moeilijk te verzoenen lijkt met de stelling dat het mijdingsbeleid de uittreding uit deze geloofsgemeenschap onmogelijk zou maken of onredelijk zwaar zou bemoeilijken.

Uit de verklaringen van de burgerlijke partijen en de geregistreerde benadeelden komt trouwens naar voor dat uittredingen uit de geloofsgemeenschap van Jehovah's Getuigen niet ongewoon zijn maar regelmatig voorkomen.

Volgens de burgerlijke partij P■■■■ H■■■■ trokken hijzelf en zijn gezin (de burgerlijke partijen B■■■■ D■■■■, O■■■■ H■■■■ en D■■■■ H■■■■) zich terug uit de activiteiten van de lokale gemeente van de Getuigen van Jehovah te Oostakker, nadat zijn geloof aan het wankelen was gebracht en hij een vruchteloze poging had ondernomen om bepaalde richtlijnen binnen de geloofsgemeenschap bespreekbaar te stellen. De burgerlijke partij E■■■■ B■■■■ verklaarde dat hij vanaf 1973 wegbleef van de vergaderingen van de Getuigen van Jehovah omdat hij steeds meer twijfels had. De burgerlijke partij L■■■■ P■■■■ verklaarde dat hij zelf de beslissing nam om uit te treden – aanvankelijk met de idee dat deze uittreding niet definitief zou zijn, maar nadien kwam hij tot het besef dat hij de organisatie definitief achter zich wilde laten. De burgerlijke partij D■■■■ S■■■■ verklaarde dat hij o.m. het grote beslag dat de geloofsgemeenschap legde op zijn tijdsbesteding, en die van zijn gezin, "beu" was, waarop hij een brief stuurde waarin hij zijn uittreding in niet mis te verstane bewoordingen kenbaar maakte. De burgerlijke partijen B■■■■ B■■■■ en R■■■■ G■■■■ verlieten naar de verklaring van deze laatste de geloofsgemeenschap van de Getuigen van Jehovah nadat ze beiden steeds meer vragen begonnen te stellen over deze organisatie, met een gezelschap van andersgelovige Christenen op reis gingen naar Israël, en tenslotte toetraden tot een andere Christelijke strekking, hetgeen hen niet in dank werd afgenomen door bepaalde leden van de geloofsgemeenschap.

In al deze gevallen kenden de voormelde burgerlijke partijen op voorhand de implicaties van het mijdingsbeleid en ondergingen zij ook de gevolgen daarvan – hetgeen trouwens de

essentie is van hun aanklacht –, maar weerhield zulks er hen kennelijk niet van om de geloofsgemeenschap van Jehovah's Getuigen definitief te verlaten.

In het licht daarvan kan moeilijk aangenomen worden dat het enige in het bestreden vonnis opgegeven voorbeeld van de burgerlijke partij D■■■■■ S■■■■■, illustratief zou zijn voor de werking van het mijdingsbeleid in dit verband.

Daarenboven dient bemerkt dat deze burgerlijke partij, volgens zijn eigen verklaring, in de jaren '80 uitgesloten werd en pas zeer geruime tijd later – meer bepaald in 2011 en nadat hij al twee decennia niks meer te maken had met Jehovah's Getuigen – opnieuw toetrad, en dit nadat de plaatselijke gemeente van deze geloofsgemeenschap, hoewel hij destijds uitgesloten werd, zèlf opnieuw met hem en zijn echtgenote contact had gezocht (cfr. emailbericht D■■■■■ S■■■■■, stuk 2, stukkenbundel burgerlijke partij D■■■■■ S■■■■■) en niet omgekeerd. Hoe uit deze verklaring zou moeten worden afgeleid dat de burgerlijke partij D■■■■■ S■■■■■, onder druk het mijdingsbeleid, herhaaldelijk opnieuw toetrad tot de geloofsgemeenschap, zoals de eerste rechter lijkt aan te nemen, is het hof niet geheel duidelijk.

2.7.3

Ook wat betreft de vraag of het mijdingsbeleid van die aard is dat de leden van Jehovah's Getuigen daardoor gedwongen worden om deze regel na te leven "*op het gevaar af zelf uitgesloten te worden*", zoals het bestreden vonnis aanneemt, dient vastgesteld dat de verklaringen vervat in de strafinformatie in dit verband geenszins zo eenduidig zijn.

De burgerlijke partij E■■■■■ B■■■■■ stelt inderdaad formeel dat de leden van Jehovah's Getuigen die zich niet aan het mijdingsbeleid houden, zelf uitgesloten worden. Dit werd eveneens verklaard door de genaamde L■■■■■ K■■■■■, wiens verklaring door de burgerlijke partij P■■■■■ H■■■■■ werd bijgebracht. De burgerlijke partij L■■■■■ P■■■■■ suggereert hetzelfde in de namens hem neergelegde conclusie.

De genaamde J■■■■■ S■■■■■, wiens verklaring door de burgerlijke partij P■■■■■ H■■■■■ werd bijgebracht, verklaarde dan weer dat zij, nadat zij werd uitgesloten uit de geloofsgemeenschap van de Getuigen van Jehovah, enkel nog sporadische contacten had met haar moeder (lid van de Getuigen van Jehovah), maar steeds goede en normale contacten bleef onderhouden met haar jongere zuster (lid van de Getuigen van Jehovah), tot de echtgenoot van deze laatste "ouderling" wilde worden en haar zuster het daarom niet meer gepast achtte het mijdingsbeleid te negeren. De geregistreerde benadeelde A■■■■■ D■■■■■ verklaarde dat diegene die zich niet aan het mijdingsbeleid houdt, op het matje

wordt geroepen. De geregistreerde benadeelde A [REDACTED] M [REDACTED] gebruikte in haar verklaring dezelfde bewoordingen en voegde eraan toe dat *“Je graad van aanzien stijgt binnen de gemeente naarmate je die verordeningen strikt toepast.”* De genaamde G [REDACTED] V [REDACTED] verklaarde dat, wanneer het mijdingsbeleid niet wordt nageleefd, een lid van de Getuigen van Jehovah *“zijn voorrechten [kan] verliezen binnen de gemeente. Daarmee bedoel ik dat men zijn functie als secretaris, deurwachter, enzovoort kan kwijtspelen.”* De verklaring van de burgerlijke partij M [REDACTED] W [REDACTED] is gelijkaardig waar deze verklaarde dat zijn vader de functie van “ouderling” zou kunnen verliezen indien bekend zou worden dat hij sociale omgang heeft met zijn uitgesloten zoon. De burgerlijke partij P [REDACTED] H [REDACTED] heeft het over “sancties” indien het mijdingsbeleid niet wordt nageleefd. Deze bewoordingen worden ook gelezen in enkele andere verklaringen.

Het door de burgerlijke partij P [REDACTED] H [REDACTED] bijgebrachte handboek *“Weidt de kudde Gods”* – bestemd voor “ouderlingen” in een gemeente van Jehovah’s Getuigen – voorziet niet in de sanctie van uitsluiting bij het niet naleven van het mijdingsbeleid. Er is ten aanzien van diegenen die het mijdingsbeleid niet naleven sprake van *“raad geven en met hen redeneren aan de hand van de Bijbel”*, en wanneer niet naar wens wordt gereageerd op deze raad *“kan het zijn dat hij niet in aanmerking komt voor voorrechten in de gemeente, waarvoor iemand voorbeeldig moet zijn. Er zou geen rechterlijk optreden nodig zijn tenzij er sprake is van aanhoudende geestelijke omgang of openlijk bekritisieren van de uitsluiting.”*

2.7.4

Uit dit alles kan derhalve niet afgeleid worden dat de geloofsgemeenschap van Jehovah’s Getuigen een algemene en uniforme regel zou hanteren om diegene die zich niet aan het mijdingsbeleid houdt, zelf ook uit te sluiten.

Klaarblijkelijk zijn de gevolgen van de niet-naleving van het mijdingsbeleid in de regel minder drastisch en manifesteren zij zich op andere gebieden, zoals onder meer op de positie die de gelovige inneemt in de lokale gemeente.

2.7.5

Ongetwijfeld heeft het mijdingsbeleid een sterk ontradend aspect ten aanzien van leden van Jehovah’s Getuigen die overwegen om de geloofsgemeenschap te verlaten, zoals ook kan worden afgeleid uit de verklaringen van de voormelde burgerlijke partijen.

In het licht van wat voorafgaat, kan op grond van de strafinformatie evenwel niet worden vastgesteld dat dit ontradend aspect een dergelijke draagwijdte heeft dat het mijdingsbeleid

daardoor op onrechtmatige wijze de door artikel 9 EVRM of 19 van de Grondwet gewaarborgde rechten zou aantasten.

De andersluidende conclusie van de eerste rechter kan het hof derhalve niet bijtreden.

2.8

Het voorgaande impliceert op zich niet dat het mijdingsbeleid de toets van artikel 22 Antidiscriminatiewet kan doorstaan.

Ook indien niet is aangetoond dat het mijdingsbeleid de vrijheid van de leden van de Getuigen van Jehovah om de geloofsgemeenschap te verlaten, of om het voormeld mijdingsbeleid na te leven, op onrechtmatige wijze aantast, kan het van die aard zijn dat gewezen leden van de Getuigen van Jehovah daardoor worden gediscrimineerd – in de zin van geïntimideerd – zoals bedoeld in artikel 22, 1° en 3° Antidiscriminatiewet, of dat tegen hen wordt aangezet tot haat of geweld, zoals bedoeld in artikel 22, 2° en 4° Antidiscriminatiewet.

Het is in dit licht dat het mijdingsbeleid hieronder verder wordt onderzocht.

2.9

2.9.1

De burgerlijke partij UNIA omschrijft het mijdingsbeleid als volgt: *“Het beleid van de geloofsgemeenschap ten aanzien van de ex-leden, die in diverse geschriften van de geloofsgemeenschap als “afvalligen” en “onwaardigen” worden bestempeld, komt neer op het vermijden van contact tussen de leden van de geloofsgemeenschap van Jehovah’s getuigen en de leden die werden uitgesloten of die zich hebben teruggetrokken, waardoor de uitgesloten leden en de leden die zich hebben teruggetrokken, sociaal geïsoleerd worden. In de Engelse taal wordt dit beleid van sociaal isolement omschreven als “shunning”. (...) Omdat sociaal contact buiten de geloofsgemeenschap sowieso wordt afgeraden voor Jehovah’s Getuigen, impliceert het uitsluitingsbeleid een ultieme afwijzing en een compleet isolement, aangezien ex-leden vaak niet kunnen terugvallen op een ander sociaal netwerk dan hun voormalige geloofsgemeenschap.”*

De burgerlijke partijen P. [REDACTED] H. [REDACTED], B. [REDACTED] D. [REDACTED], O. [REDACTED] H. [REDACTED], D. [REDACTED] H. [REDACTED] en M. [REDACTED] W. [REDACTED] spreken zich in dezelfde zin uit: *“Op die manier wordt een ex-lid in volledig sociaal isolement gedwongen, men wordt als het ware sociaal doodverklaard. Een Jehovah Getuige maakt reeds deel uit van een sterk gesloten gemeenschap en heeft over het algemeen enkel andere Jehovah’s Getuigen als zijn naaste vrienden, familieleden...Omgang*

met niet-Jehovah's Getuigen wordt immers herhaaldelijk ontmoedigd tijdens de bijeenkomsten binnen de lokale geloofsgemeenschap, dit steunend op de volgende Bijbeltekst: "Wordt niet misleid! Slechte omgang bederft nuttige gewoonten". Niet-Jehovah's Getuigen zijn per definitie 'slechte omgang'. Van zodra er dan een einde komt aan het lidmaatschap, dient deze persoon onmiddellijk te worden verstoten door de geloofsgemeenschap en verliest hij/zij alle contact met hun familie, vrienden, kennissen...Zij kunnen niet terugvallen op een ander sociaal netwerk buiten de geloofsgemeenschap, waardoor zij volkomen sociaal geïsoleerd worden. Dit uitsluitingsbeleid, waarbij de leden wordt opgedragen op een complete sociale vervreemding te hanteren jegens een ex-lid, wordt in de Engelse taal "shunning" genoemd." (syntheseconclusie 1ste aanleg, blz.9).

De andere burgerlijke partijen spreken zich ook in dezelfde zin uit.

2.9.2

De beklaagde zijnerzijds ontkent niet het bestaan van het mijdingsbeleid, maar betwist de draagwijdte daarvan zoals door de burgerlijke partijen vooropgesteld. Zij betwist evenzeer dat een verregaande draagwijdte van het mijdingsbeleid door haar of binnen de geloofsgemeenschap van Jehovah's Getuigen zou worden gepropageerd.

Bij conclusie stelt de beklaagde dat in geval van een uitsluiting *"de individuele gelovigen hun persoonlijke religieuze geweten [zullen] volgen om al dan niet minder of helemaal niet meer met die persoon om te gaan, zoals volgens concludante opgedragen in 1 Korinthiërs 5:11-13 en Johannes 1:9-11"*. (conclusie hoger beroep, randnummer 30).

De beklaagde verwijst voorts naar de instructie op de officiële website van de Getuigen van Jehova, waarin het volgende wordt gesteld. *"Iemand die ernstig heeft gezondigd, wordt niet automatisch uitgesloten. Maar als een gedoopte Getuige er een gewoonte van maakt Bijbelse normen te overtreden en geen berouw heeft, wordt hij of zij gemeden, uitgesloten. De Bijbel zegt duidelijk : "Verwijder wie kwaad doet uit jullie midden." Wat als een man uitgesloten wordt maar zijn vrouw en kinderen nog steeds Getuigen van Jehovah zijn? De religieuze band met zijn gezin verandert, maar de bloedband blijft. De huwelijksband blijft intact en de genegenheid en dagelijkse gang van zaken binnen het gezin veranderen niet."*

2.9.3

Er bestaat klaarblijkelijk geen betwisting over dat het mijdingsbeleid niet met zich meebrengt dat al dan niet vrijwillig uitgesloten leden van Jehovah's Getuigen actief worden benaderd, belaagd, gepest, bedreigd of lastiggevallen door nog aangesloten leden.

De strafinformatie bevat daartoe trouwens ook geen aanwijzingen.

Wat in essentie wordt aangeklaagd door het openbaar ministerie en de burgerlijke partijen is het passief sociaal mijdingsgedrag van leden van Jehovah's Getuigen, aangeduid met de Angelsaksische term "shunning", ten aanzien van al dan niet vrijwillig uitgesloten leden van Jehovah's Getuigen.

2.10

2.10.1

Alvorens de draagwijdte van het mijdingsbeleid in het licht van de strafbepalingen van artikel 22 Antidiscriminatiewet te beoordelen, overweegt het hof het volgende met betrekking tot het middel van de beklagde waarbij wordt aangevoerd dat het opsporingsonderzoek in dit verband blijkt geeft van eenzijdigheid.

De strafinformatie bestaat inderdaad nagenoeg uitsluitend uit de verklaringen van de burgerlijke partijen, van personen die zich als benadeelde registreerden, en uit door deze categorieën bijgebrachte stukken.

Hoewel het openbaar ministerie en de burgerlijke partijen de bewijsvoering met betrekking tot de schuld van de beklagde aan de tenlasteleggingen A, B, C en D van de zaken met referentie I, II en III, in hoofdzaak putten uit de ervaringen van de burgerlijke partijen, na hun uitsluiting uit de geloofsgemeenschap van de Getuigen van Jehovah, in hun sociale interactie in gezins- of sociaal verband met familieleden, vrienden of kennissen die deze geloofsgemeenschap niet verlieten, dient vastgesteld dat uit deze laatste categorie geen enkele persoon werd verhoord. Evenmin werden dienaangaande onafhankelijke getuigen verhoord.

Dit werd ten andere ook reeds vastgesteld door de eerste rechter.

Het hof merkt daarbij op dat de burgerlijke partij F■■■■ H■■■■ in zijn verklaring van benadeelde persoon d.d. 19 maart 2015 (kaft I, subkaft 3, st. 3 e.v.), verzocht om over te gaan tot het verhoor van o.m. David Vandendriessche, Lodewijk De Wit en Marcel Gillet – kaderleden van de geloofsgemeenschap van de Getuigen van Jehovah in België –, en van D■■■■ W■■■■, W■■■■ A■■■■, Pe■■ H■■■■, I■■■■ D■■■■ en A■■■■ H■■■■ – familieleden die de uitsluitingsregeling ten aanzien van de voormelde burgerlijke partij zouden naleven. Ook andere burgerlijke partijen formuleerden dergelijke verzoeken. Daarop werd terloops het opsporingsonderzoek niet ingegaan.

De wettelijke vertegenwoordigers van de beklaagde werden evenmin verhoord. Anders dan de eerste rechter oordeelde, blijkt niet dat de wettelijke vertegenwoordigers daarvan zouden hebben afgezien. Het schrijven van de genaamde David Vandendriessche d.d. 15 mei 2018 heeft niet deze strekking, vermits daarin weliswaar wordt verzocht het opsporingsonderzoek stop te zetten, maar eveneens een volledige bereidheid wordt aangekondigd om met het opsporingsonderzoek mee te werken en het verzoek wordt geformuleerd om, bijaldien het opsporingsonderzoek zou worden verdergezet, ingelicht te worden over de precieze gronden van de aanklachten.

2.10.2

Uit de artikelen 28bis,§3 en 37 Sv. volgt dat het openbaar ministerie er in beginsel toe is gehouden om het opsporingsonderzoek niet uitsluitend *à charge* te voeren (vgl. Cass., 19 december 2012, P.12.1310.F).

De zienswijze van de beklaagde dat dit in de voorliggende zaak nochtans wel gebeurde, moet worden bijgetreden.

2.10.3

Ten deze vloeit hieruit evenwel niet voort dat de rechten van verdediging van de beklaagde zoals bedoeld in artikel 6 EVRM op een onherstelbare wijze werden geschonden.

De bewijsvoering met betrekking tot de feiten omschreven onder de voormelde tenlasteleggingen berust nagenoeg uitsluitend op verklaringen van de hoger genoemde personen over hun persoonlijk wedervaren in verband met de geloofsgemeenschap van de Getuigen van Jehovah. De ten laste gelegde feiten zijn niet van die aard dat bewijselementen ten laste of ten onlaste zouden kunnen worden bekomen door technisch-wetenschappelijke onderzoeksmethoden. Dit wordt door de beklaagde trouwens ook niet beweerd.

De beklaagde voert verder niet aan dat het openbaar ministerie zou beschikken over bepaalde gegevens ten onlaste die niet aan de strafinformatie werden gevoegd.

De beklaagde voert ook niet aan dat zij in de onmogelijkheid zou verkeren om zelf verklaringen bij te brengen van leden van de Getuigen van Jehovah om haar verweer te steunen. Integendeel, heeft de beklaagde met dit doel in haar stukken nrs. 20 t/m 34 verklaringen bijgebracht van leden van Jehovah's Getuigen.

De beklaagde vermocht voor de eerste rechter alsook voor het hof alle stukken en bescheiden bijbrengen teneinde de onjuistheid van de verklaringen van de burgerlijke

partijen en/of de geregistreeerde benadeelden te weerleggen, en heeft dit ook gedaan. De beklagde beweert trouwens niet dat zij op enigerlei wijze gehinderd werd om voor de eerste rechter en voor het hof haar verweer exhaustief te voeren.

In die omstandigheden staat de eenzijdigheid van het opsporingsonderzoek er niet aan in de weg dat de beklagde een eerlijk proces zoals bedoeld in artikel 6 EVRM werd verleend, in het kader waarvan zij haar recht op verdediging zowel voor de eerste rechter als voor het hof exhaustief kon uitputten.

2.10.4

De eenzijdigheid van het opsporingsonderzoek heeft daarentegen wel een weerslag op de bewijswaardering, in die zin dat het hof wat betreft de concrete feitelijke gevolgen van het mijdingsbeleid ten aanzien van de burgerlijke partijen en de geregistreeerde benadeelden, enkel beschikt over elkaar gedeeltelijk tegensprekende verklaringen van, enerzijds, de burgerlijke partijen en geregistreeerde benadeelden zelf, en, anderzijds, van de beklagde zelf en van enkele leden van Jehovah's Getuigen zoals door de beklagde bijgebracht, maar niet over verklaringen van onafhankelijke getuigen die in dit verband een min of meer objectief beeld zouden kunnen bijbrengen.

Dit laatste kan de beklagde niet tegengeworpen worden, nu zij vermoedt wordt onschuldig te zijn tot bewijs van het tegendeel en zij er niet toe gehouden is om mee te werken aan de bewijsvoering voor haar eigen strafvervolgung.

2.11.

2.11.1

Het mijdingsbeleid van Jehovah's Getuigen – waarvan de beklagde, zoals gezegd, het bestaan als zodanig niet betwist – roept niet *letterlijk* op tot discriminatie in de zin van intimidatie, noch *letterlijk* tot haat of geweld. De strafinformatie bevat daarvoor geen overtuigende aanwijzingen en de burgerlijke partijen beweren dit over het algemeen ook niet.

De burgerlijke partijen en ook de eerste rechter verwijzen wat betreft het onrechtmatig karakter van het mijdingsbeleid – beschouwd in het licht van artikel 22 Antidiscriminatiewet – zo goed als uitsluitend naar de verklaringen van de burgerlijke partijen en geregistreeerde benadeelden aangaande hun eigen ervaringen en belevingen als al dan niet vrijwillig uitgesloten gelovige, of, met andere woorden, naar de *praktijk* van het mijdingsbeleid.

Wanneer derhalve de burgerlijke partij UNIA – op zich terecht – aanvoert dat het aanzetten tot de wederrechtelijke gedragingen bedoeld in de artikelen 22, 1°, 2°, 3° en 4° Antidiscriminatiewet als zodanig strafbaar is, *ongeacht* de praktische gevolgen daarvan, past daarbij de bemerking dat de burgerlijk partij UNIA het bewijs van dit aanzetten zelf nagenoeg volledig afleidt uit de voormelde praktische gevolgen van het mijdingsbeleid zoals aangevoerd in de verklaringen van de burgerlijke partijen.

In dit verband wordt verwezen naar hetgeen verder onder randnummer 2.12 en verder wordt overwogen.

2.11.2

De burgerlijke partij P [REDACTED] H [REDACTED] bracht in dit verband weliswaar terloops het opsporingsonderzoek een aantal uittreksels bij uit “*De Wachttoeren*”, het tijdschrift van Jehovah’s Getuigen, waarbij hij wees op een bepaalde uitspraken met betrekking tot ex-gelovigen en/of afvalligen worden gedaan, aldus o.m. de Bijbelse uitspraak “*De hond is tot zijn eigen braaksel teruggekeerd, en de gebade zeug tot het rollen in de modder.*” – uitspraak waarnaar ook andere burgerlijke partijen refereren.

Het hof merkt in dit verband vooreerst op dat – nog afgezien van de vraag naar de toerekenbaarheid aan de beklaagde – de gewraakte passage voorkomt in een uitgave van meer dan veertig jaar geleden (1 december 1981), hetgeen bezwaarlijk kan aantonen dat de beklaagde zich tijdens de geïncrimineerde periode schuldig maakte aan inbreuken op artikel 22 van de Antidiscriminatiewet. Hetzelfde geldt voor de bijgebrachte publicaties van 15 april 1988 en augustus 2002.

De door de burgerlijke partij Patrick Haeck bijgebrachte uittreksels van “*De Wachttoeren*” die tijdens de geïncrimineerde periode werden uitgegeven, bevatten naar het oordeel van het hof geen taalgebruik waarvan voorshands zou moeten worden vastgesteld dat het *letterlijk* aanzet tot discriminatie in de zin van intimidatie, of tot haat of geweld ten aanzien van uitgesloten ex-leden van de Getuigen van Jehovah. Het louter citeren van Bijbelse teksten kan bezwaarlijk als zodanig worden begrepen zonder kennelijk afbreuk te doen aan artikel 9 EVRM en 19 van de Grondwet.

2.11.3

De burgerlijke partij P [REDACTED] H [REDACTED] en bepaalde andere burgerlijke partijen wezen zowel bij conclusie als ter terechtzitting voorts naar een voordracht tijdens een Vlaams congres van de Getuigen van Jehovah in 2013, waarin ex-Getuigen van Jehovah zouden vergeleken worden met “*de pest*”. De desbetreffende geluidsopname werd bijgebracht als overtuigingstuk. Ook

de eerste rechter beschouwde deze uitspraak als een aanwijzing voor het onrechtmatig karakter van het mijdingsbeleid.

Mede gelet op het belang dat de burgerlijke partijen en de eerste rechter aan deze voordracht klaarblijkelijk hechten, heeft het hof de desbetreffende voordracht tijdens het beraad volledig beluisterd. De gewraakte passage is vervat in de voordracht van een zekere “broeder Van Rompuy”, die het heeft over het mijden van afvalligen.

Evenwel dient vastgesteld dat de inhoud daarvan, beluisterd in zijn volledige context, niet het bewijs oplevert dat het mijdingsbeleid als zodanig *letterlijk* aanzet tot discriminatie in de zin van intimidatie, of tot haat of geweld ten aanzien van uitgesloten ex-leden van de Getuigen van Jehovah.

Het is immers duidelijk dat deze spreker met het begrip “afvalligen” niet in het algemeen doelde op diegenen die de geloofsgemeenschap van de Getuigen van Jehovah verlieten. Hij verklaarde dit trouwens ook uitdrukkelijk : *“Voor alle duidelijkheid, broeder en zusters. We hebben het hier niet over mensen die, misschien wegens bepaalde twijfels, of een tijdelijke zwakheid, of misschien uit onwetendheid, of omdat ze door anderen misleid zijn geworden door verkeerde gedachten, dwaalgedachten, zijn afgetreden.”* Op geen enkel ogenblik tijdens deze zeventien minuten durende voordracht stelde de spreker de gewone afgetreden of uitgesloten leden van de Getuigen van Jehovah gelijk aan de “afvalligen” die het onderwerp vormden van zijn toespraak.

De “afvalligen” waar deze spreker op doelde, waren diegenen die *“gif en haat spuien via allerlei media”, die “soms vleiend gepraat [gebruiken] op het internet, op televisie, of in brieven aan loyale broeders en zusters”, en die “liegen tegen de autoriteiten, proberen via de media Jehovah’s woord in diskrediet te brengen, en daar waar zij het kunnen, Jehovah’s werk te bemoeilijken of zelfs te laten verbieden.”* *“Het enige waar zij blijkbaar op uit zijn is (...) om hun voormalige broeders en zusters aan te vallen. Het schijnt hun levenswerk te zijn Jehovah’s volk schade toe te brengen.”*

Het is duidelijk dat de spreker aldus doelde op die ex-leden van Jehovah’s Getuigen die de naar hun oordeel ontoelaatbare praktijken van deze geloofsgemeenschap actief aanklagen ten aanzien van de publieke opinie in het algemeen en de nog aangesloten leden van de Getuigen van Jehovah in het bijzonder.

Waar de bewoordingen waarmee de spreker de toehoorders opriep om dergelijke “afvalligen” te mijden *“als de pest, want dat zijn ze ook”* bevreemdend of bedenkelijk

kunnen overkomen, kan deze voordracht evenwel niet worden aanzien als een oproep tot de gelovigen om gewone afgetreden of uitgesloten leden van de Getuigen van Jehovah “*als de pest*” te mijden, zonder de door deze spreker daarbij gegeven contextualisering manifest te miskennen – en dit, andermaal, nog los van de vraag of de inhoud van deze voordracht zonder meer aan de beklagde zou kunnen worden toegerekend.

2.12.

2.12.1

Wat betreft de *praktijk* van het mijdingsbeleid in verhouding tot de strafbepalingen van artikel 22 Antidiscriminatiewet, overweegt het hof als volgt.

2.12.2

Geloofsafvalligheid of apostasie geeft niet zelden aanleiding tot – in meerdere of mindere mate georganiseerde – sociale vervreemding ten aanzien van de leden van de oorspronkelijke geloofsgemeenschap. Het is van algemene bekendheid dat dit onder meer ook het geval is in brede lagen van de Islamitische geloofsgemeenschap en het streng-Orthodox Jodendom.

Uit de vaststelling dat overeenkomstig de Straatsburgse rechtspraak moet worden aanvaard dat artikel 9 EVRM een geloofsgemeenschap het recht verleent om de doctrinaire standaard te bepalen met betrekking tot de wijze waarop de gelovigen zich dienen te gedragen in hun privéleven (EHRM, *Getuigen van Jehovah Moskou e.a. t. Rusland*, § 118), en een geloofsgemeenschap ook het recht verleent om maatregelen te nemen teneinde te reageren tegen dissidentie of afvalligheid die een bedreiging vormen voor hun eenheid of imago (EHRM, *Sindicatul “Pastoral Cel Bun” t. Roemenië*, §§ 137 en 165), vloeit voort dat geloofsgemeenschappen beschikken over een zekere appreciatievrijheid om te bepalen hoe gelovigen zich dienen te gedragen ten aanzien van diegenen die het geloof verlieten. Het is duidelijk niet verenigbaar met artikel 9 EVRM om een geloofsgemeenschap of de leden daarvan van overheidswege het strafrechtelijk afdwingbaar gebod op te leggen om zich ten aanzien van andersgelovigen of gewezen gelovigen op precies dezelfde wijze te verhouden als ten aanzien van de leden van de geloofsgemeenschap zelf.

Anderzijds is de voormelde appreciatievrijheid niet onbegrensd.

De overheid vermog in dit verband tussen te komen in het belang van de openbare veiligheid, de bescherming van de openbare orde, gezondheid of goede zeden, of voor de bescherming van rechten of vrijheden van anderen, mits deze tussenkomst noodzakelijk is in een democratische samenleving en bij wet is bepaald. Onder meer vloeit voort uit artikel 8

EVRM (recht op eerbiediging van het privé-familie- en gezinsleven) dat de overheid ertoe gehouden kan zijn om maatregelen te nemen ter bescherming van de in dit artikel bepaalde rechten, ook in de sfeer van relaties tussen individuen onderling (EHRM, *Evans t. Verenigd Koninkrijk*, §75, *Barbulescu t. Roemenië*, §§ 108-111).

2.12.3

Met betrekking tot de praktische uitwerking van het mijdingsbeleid, dat volgens de burgerlijke partijen tot “*compleet isolement*” of “*volledig sociaal isolement*” leidt, merkt het hof vooreerst op dat, blijkens de verklaringen van de burgerlijke partijen en geregistreerde benadeelden in de strafinformatie, het mijdingsbeleid hoogstens leidt tot sociale isolatie ten aanzien van andere leden van de geloofsgemeenschap van de Getuigen van Jehovah, en niet tot een veralgemeende sociale isolatie.

Er blijkt uit de strafinformatie geen enkele aanwijzing dat Jehovah’s Getuigen op één of andere wijze ten aanzien van niet-gelovigen of andersgelovigen tussenkomen, wanneer een al dan niet vrijwillig uitgesloten lid buiten de geloofsgemeenschap sociale contacten opbouwt, aansluiting zoekt tot bepaalde verenigingen of zich bekeert tot een ander geloof.

Het openbaar ministerie en de burgerlijke partijen beweren dit trouwens ook niet.

Evenmin kan worden gesteld dat het bedoeld uitsluitingsbeleid *de facto* een veralgemeende sociale isolatie teweegbrengt. Jehovah’s Getuigen vormen blijkens de door de beklagde bijgebrachte stukken – die op dit punt door de burgerlijke partijen niet worden tegengesproken – een (zeer) kleine geloofsgemeenschap van ongeveer zesentwintigduizend leden in heel België, zodat het eerder de uitzondering dan de regel zal zijn dat in de algemene sociale omgang een lid van Jehovah’s Getuigen wordt ontmoet.

De omstandigheid dat volgens de burgerlijke partijen de leden van Jehovah’s Getuigen vaak weinig sociale contacten hebben buiten de religieuze groepering, doet aan het voorgaande geen afbreuk.

Wat de burgerlijke partijen blijkens de door hen afgelegde verklaringen terloops het opsporingsonderzoek, en blijkens de namens hen neergelegde besluiten, in essentie aanklagen, is dat het mijdingsbeleid ten aanzien van – al dan niet vrijwillig uitgetreden – ex-leden tot gevolg heeft dat vriendschapsbanden en familiale banden *met andere leden van de geloofsgemeenschap* verbroken worden of onder zware druk komen te staan.

2.12.4

Het mijdingsbeleid, in zoverre het aanzet tot het beperken of verbreken van gewone sociale contacten – waaronder vriendschapsbanden – met al dan niet vrijwillig uitgesloten gelovigen waarmee geen dichte familieband bestaat, gelijkstellen met het aanzetten tot discriminatie – in de zin van intimidatie – tegen een persoon zoals bedoeld in artikel 22, 1° Antidiscriminatiewet, of met het aanzetten tot haat en geweld tegen een persoon zoals bedoeld in artikel 22, 2° Antidiscriminatiewet, of met het aanzetten tot discriminatie – in de zin van intimidatie – of segregatie jegens een groep zoals bedoeld in artikel 22, 3° Antidiscriminatiewet, of met het aanzetten tot haat of geweld jegens een groep zoals bedoeld in artikel 22, 4° Antidiscriminatiewet, geeft aan de voormelde strafbepalingen van de Antidiscriminatiewet een draagwijdte die onverenigbaar is met de rechten vervat in artikel 8 en 9 EVRM en artikel 19 van de Grondwet.

Zoals hoger aangegeven, heeft de strafrechter, overeenkomstig de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, slechts een kleine marge van appreciatie om tussen te komen in keuzes die mensen maken in hun private levenssfeer of bij het nastreven van een religieuze standaard van gedragingen binnen de sfeer van hun persoonlijke autonomie.

Het is naar het oordeel van het hof kennelijk disproportioneel om een geloofsgemeenschap het strafrechtelijk afdwingbaar verbod op te leggen om richtlijnen uit te vaardigen met betrekking tot de gewone sociale omgang als zodanig, waaronder vriendschapsbanden, tussen leden van een geloofsgemeenschap en derden – andersgelovigen of ex-gelovigen – waarmee geen dichte familieband bestaat, wanneer deze richtlijnen dergelijke contacten enkel sterk afgeraden of als “zondig” bestempelen, zonder dat zij evenwel aanzetten tot kennelijk wederrechtelijke gedragingen, zoals actieve benadering, grensoverschrijdend proselitisme, belaging, bedreigingen of pesterijen in het algemeen.

Het uitvaardigen en naleven van eerstgenoemde richtlijnen – voor zover dit laatste voortvloeit uit de *“onafhankelijke en vrije keuze van de gelovige”* (EHRM, *Getuigen van Jehovah Moskou e.a. t. Rusland*, § 111) – betreffen gedragingen die onder de bescherming van artikel 9 EVRM vallen.

Onder randnummer 2.7 werd in dit verband reeds overwogen dat dat de strafinformatie niet naar eis van recht aantoonde dat het mijdingsbeleid van Jehovah’s Getuigen als zodanig, de door artikel 9 EVRM beschermde rechten van gelovigen of ex-gelovigen – om de geloofsgemeenschap al dan niet te verlaten – kennelijk aantast.

Onder randnummer 2.9.3 werd voorts reeds overwogen dat de strafinformatie niet aantoont dat het mijdingsbeleid ertoe strekt om ex-leden van Jehovah's Getuigen *actief* te doen benaderen, belagen, bedreigen of pesten.

De omstandigheden dat de bedoelde derden – andersgelovigen of ex-gelovigen – zich hierdoor begrijpelijkerwijze gegriefd of gekwetst kunnen voelen, of zich sociaal afgesloten zien van hun oorspronkelijke vriendenkring, volstaan niet om de uitwerking van artikel 9 EVRM te neutraliseren door dergelijke richtlijnen te criminaliseren middels de strafbepalingen van de Antidiscriminatiewet.

Hoezeer ook begrip kan worden opgebracht voor de gevoelens van afwijzing en isolatie ten aanzien van hun oorspronkelijke vrienden – of kennissenkring, zoals ervaren door al dan niet vrijwillig uitgesloten leden van Jehovah's Getuigen, kunnen dergelijke gevoelens naar het oordeel van het hof niet worden aanzien als resulterend uit intimidatie, haat of geweld zoals bedoeld in artikel 22 Antidiscriminatiewet, zonder aan deze strafrechtelijke begrippen een draagwijdte te verlenen die op een al te verregaande wijze ingrijpt in de autonomie waarover eenieder op grond van de artikelen 8 en 9 EVRM en 19 en 22 van de Grondwet beschikt om zelfstandig te beslissen met wie sociale contacten worden onderhouden en met wie niet. Het hof wijst in dit verband eveneens naar de voormelde rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, waaruit blijkt dat aanvaard moet worden dat onder artikel 9 EVRM beschermde gedragingen desgevallend aanleiding kunnen geven tot vervreemding ten aanzien van de naaste omgeving en tot het kwetsen van de gevoelens van deze laatsten.

2.12.5

Anders dient geoordeeld in zoverre het mijdingsbeleid zou aanzetten tot het verbreken van de banden voortvloeiende uit dichte afstamming of – aanverwantschap, zoals tussen ouders en kinderen, of tussen echtgenoten.

Dichte banden van afstamming of aanverwantschap worden bij wet beschermd en zijn een bron voor wettelijke rechten en plichten tussen gehuwden en bloed – of aanverwanten, zoals onder meer bepaald in titel V, hoofdstuk V en titel IX, hoofdstuk I van Boek I van het Burgerlijk Wetboek. Zij worden evenzeer beschermd door de artikelen 8 EVRM en 22 van de Grondwet.

Aldus zijn echtgenoten jegens elkander onder meer gehouden tot getrouwheid, hulp en bijstand (artikel 213 Burgerlijk Wetboek). Ten aanzien van minderjarige kinderen zijn ouders onder meer gehouden tot huisvesting, levensonderhoud, gezondheid, toezicht, opvoeding,

COVER 01-00002742550-0046-0056-01-02-1

opleiding en ontplooiing, welke verplichting wat betreft opleiding ook doorloopt na de meerderjarigheid van het kind (art. 203 Burgerlijk Wetboek). Specifiek wat betreft kinderen, gaat het daarbij niet uitsluitend om materiële zorg. Onder meer op grond van artikel 19 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989 – in België van kracht sedert 15 januari 1992 – hebben minderjarige kinderen in gezinsverband recht op bescherming tegen alle vormen van verwaarlozing of mishandeling, waartoe ook geestelijke verwaarlozing of nalatigheid wordt gerekend.

De afweging van de hoger bedoelde rechten en verplichtingen, enerzijds, en de rechten beschermd door artikel 9 EVRM en artikel 19 van de Grondwet, kan verantwoorden dat de overheid middels de gebiedende bepalingen van het strafrecht – o.m. zoals vervat in de Antidiscriminatiewet – tussenkomt wanneer religieuze richtlijnen van die aard zijn dat zij specifiek beogen of betrachten om wegens eender welke reden – zij het apostasie of enig ander motief – de natuurlijke en wettelijke band tussen echtgenoten, of tussen ouders en kinderen, teniet te doen, of ertoe aanzetten om afbreuk te doen aan de rechten en verplichtingen voortvloeiende uit het huwelijk of uit de verhouding tussen ouders en kinderen.

2.12.6

Uit de strafinformatie kan evenwel niet met de naar eis van recht vereiste zekerheid worden afgeleid dat het mijdingsbeleid de draagwijdte heeft zoals bedoeld onder randnummer 2.12.5, hierboven.

Het hof verwijst daarbij nogmaals naar de vaststelling dat de strafvordering ten deze nagenoeg uitsluitend berust op de verklaringen van personen die al dan niet vrijwillig uitgesloten werden uit de geloofsgemeenschap van Jehovah's Getuigen, en dat in het kader van het opsporingsonderzoek geen poging werd ondernomen om deze eenzijdige verklaringen te objectiveren.

2.12.7

De beklagde zelf betwist dat het mijdingsbeleid een draagwijdte heeft zoals bedoeld onder randnummer 2.12.5.

De door de beklagde in dit verband bijgebrachte officiële richtlijn van Jehovah's Getuigen geeft aan dat het mijdingsbeleid in de dichte familiale context niet in de weg staat aan de huwelijksband en dat de normale banden van genegenheid tussen dichte bloed- of aanverwanten, zoals tussen ouders en kinderen, niet veranderen.

Hoewel moet worden vastgesteld dat de oudere teksten in verband met het mijdingsbeleid, zoals bijgebracht door de beklaagde zelf (stuk 36), op meerdere punten getuigen van een veeleer bedenkelijke interpretatie van Christelijke waarden zoals de naastenliefde, dient vastgesteld dat ook daarin telkens uitdrukkelijk wordt aangegeven dat het mijdingsbeleid er niet toe mag leiden dat afbreuk wordt gedaan aan de huwelijksband tussen echtgenoten of aan de verplichtingen van ouders jegens hun minderjarige of meerderjarige kinderen.

Aldus een tekst uit 1988 met betrekking tot de huwelijksband : *“Een man die wordt uitgesloten of die zich terugtrekt, kan dus best nog bij zijn christelijke vrouw en getrouwe kinderen wonen. Respect voor Gods oordelen en de door de gemeente ondernomen actie zal de vrouw en kinderen ertoe brengen te erkennen dat hij door zijn handelwijze de geestelijke band die er tussen hen bestond, heeft veranderd. Maar aangezien het feit dat hij werd uitgesloten, geen einde maakt aan hun bloedband of de huwelijksverhouding, kunnen de normale gezinsgenegenheden en -contacten voortduren.”* (stukkenbundel beklaagde, stuk 36, blz.33), of uit 1991: *“Betekent dit dat christenen die met een uitgesloten familielid in hetzelfde huis wonen het tijdens hun dagelijkse activiteiten moeten vermijden met die persoon te praten, te eten en met hem om te gaan? De Wachttoeren van 15 april 1991 zegt in de voetnoot op blz. 22: „Als zich in een christelijk huisgezin een uitgesloten familielid bevindt, dan zal deze persoon nog steeds opgenomen zijn in de normale dagelijkse contacten en activiteiten in dat huishouden.”* (stukkenbundel beklaagde, st. 36, blz. 25) of uit 2017 : *“Als je huwelijkspartner geen Getuige is, kan het opvoeden van kinderen extra moeilijk zijn. Je wilt bijvoorbeeld je kinderen leren het Bijbelse gebod te gehoorzamen: ‘Eer je vader en je moeder’ (Ef. 6:1-3). Maar wat als je huwelijkspartner zich niet aan de hoge Bijbelse normen houdt? Geef zelf het goede voorbeeld door je huwelijkspartner te eren. Focus op zijn of haar goede eigenschappen en laat merken dat je hem of haar waardeert. Zeg geen negatieve dingen over je partner waar je kinderen bij zijn. Leg ze in plaats daarvan uit dat iedereen moet kiezen of hij Jehovah wel of niet gaat dienen. Door het goede gedrag van je kinderen kan je partner zich aangetrokken gaan voelen tot de ware aanbidding.”*(stukkenbundel beklaagde, stuk 36, blz. 8).

Wat uitgesloten minderjarige kinderen betreft lijkt het mijdingsbeleid zich trouwens te beperken tot het niet meer actief laten deelnemen van de minderjarige aan de dagelijkse Bijbelstudie in gezinsverband. Het kan betwijfeld worden of de betrokken minderjarige zulks als een zware beproeving zal ervaren.

Uit de door de geloofsgemeenschap van Jehovah’s Getuigen uitgegeven richtlijnen in verband met het mijdingsbeleid, kan derhalve niet worden afgeleid dat dit een draagwijdte heeft zoals bedoeld onder randnummer 2.12.5.

2.12.8

Door sommige burgerlijke partijen wordt gesuggereerd dat het mijdingsbeleid in werkelijkheid ook in gezinsverband een veel draconischer draagwijdte heeft dan officieel uitgedragen door de geloofsgemeenschap van Jehovah's Getuigen.

Dit kan weliswaar niet worden uitgesloten, maar blijkt niet naar eis van recht uit de strafinformatie, mede gelet op de beperkte draagwijdte daarvan.

Ook uit de door de burgerlijke partijen zelf afgelegde of bijgebrachte verklaringen blijkt trouwens niet eenduidig dat het mijdingsbeleid een draagwijdte heeft zoals bedoeld onder randnummer 2.12.5. Daarenboven is het soms niet geheel duidelijk of de ervaringen waarvan sommige burgerlijke partijen gewag maken, uitsluitend zijn veroorzaakt door het jegens het ex-lid van Jehovah's Getuigen gevoerde mijdingsbeleid, dan wel of daaraan ook andere factoren ten grondslag liggen.

2.13

2.13.1

De burgerlijke partij P■■■■ H■■■■ trad in 2011 *de facto* uit samen met zijn gezin – de burgerlijke partijen B■■■■ D■■■■, O■■■■ H■■■■ en D■■■■ H■■■■ – zodat de situatie bedoeld onder randnummer 2.12.5 zich überhaupt niet kon voordoen.

De voornoemde burgerlijke partijen voeren aan dat ingevolge het mijdingbeleid het contact met de familieleden aan de zijde van de burgerlijke partij B■■■■ D■■■■ – waaronder de grootouders – werd verbroken.

Dit wordt betwist in de door de beklagde bijgebrachte verklaring van de genaamde E■■■■ D■■■■ – schoonbroer van de burgerlijke partij P■■■■ H■■■■ –, die stelt dat hijzelf en zijn echtgenote met de burgerlijke partijen B■■■■ D■■■■, O■■■■ H■■■■, D■■■■ H■■■■ nog gemoedelijke contacten heeft, meestal ten huize van de (groot)ouders, waarbij hij wel erkent dat deze contacten minder spontaan zijn dan vroeger. Enkel met de burgerlijke partij P■■■■ H■■■■ beperkt de genaamde E■■■■ D■■■■ naar eigen zeggen de contacten tot het strikt noodzakelijke, maar zulks heeft volgens hem meer te maken met de wijze waarop de burgerlijke partij P■■■■ H■■■■ zich thans opstelt ten aanzien van de geloofsgemeenschap van Jehovah's Getuigen.

Behoudens het hogerstaande, beschikt het hof over geen enkele verklaring van de bedoelde schoonfamilie.

2.13.2

De burgerlijke partij M ██████ W ██████ verklaarde dat ieder contact met zijn ouders werd verbroken toen hij aan de leeftijd van 22 jaar werd uitgesloten uit de geloofsgemeenschap van Jehovah's Getuigen. Het hof beschikt in dit verband enkel over de eenzijdige verklaring van deze burgerlijke partij, niettegenstaande deze laatste terloops het opsporingsonderzoek onder meer vroeg om zijn ouders in dit verband te horen.

2.13.3

De burgerlijke partij P ██████ V ██████ verklaarde dat zij sedert haar uitsluiting uit de geloofsgemeenschap van Jehovah's Getuigen – te situeren na haar meerderjarigheid – “volkomen wordt genegeerd” door haar ouders, broers en zussen.

In de verklaring van één van haar zussen, met name M ██████ V ██████, zoals bijgebracht door de beklaagde, wordt dit formeel tegengesproken. Laatstgenoemde verklaarde dat zij o.m. ingevolge het mijdingsbeleid inderdaad minder contact had met de voormelde burgerlijke partij, maar dat deze contacten er wel degelijk nog zijn en dat de burgerlijke partij P ██████ V ██████ eveneens nog contact heeft met haar ouders, die zij ook bijstaat in hun ziekte. Behoudens de voormelde tegengestelde verklaringen, beschikt het hof niet over enige gegevens.

2.13.4

De burgerlijke partij J ██████ S ██████ werd uitgesloten aan de leeftijd van 21 jaar – hetzij in het jaar 1978 – toen zij huwde en een gezin stichtte met een man die geen Jehovah's Getuige was.

Het bestreden vonnis leidt uit haar verklaring af dat deze burgerlijke partij sindsdien haar zus en schoonbroer en hun kinderen, en ook haar moeder niet meer heeft gezien.

Dit staat nochtans helemaal niet in deze verklaring te lezen. De burgerlijke partij Jenny Schippers verklaarde dat zij nog 38 jaar lang – meer bepaald tot 2016 – een perfect normaal contact is blijven onderhoud met haar zus – lid van Jehovah's Getuigen – en haar kinderen en steeds deel was blijven uitmaken van haar leven. Pas in 2016, toen haar schoonbroer “ouderling” wilde worden, werd het contact verbroken. Voor het overige omschreef zij haar contact met haar familie – o.m. haar moeder – als “ups-and-downs” gaande van helemaal geen contact tot sporadisch contact.

2.13.5

De burgerlijke partij L■■■■ P■■■■ verliet de geloofsgemeenschap van Jehovah's Getuigen uit eigen beweging in december 2017 aan de leeftijd van 36 jaar, nadat zijn huwelijk uiteen viel en hij een nieuwe partner leerde kennen die niet aangesloten was bij de voormelde geloofsgemeenschap.

Wat betreft het daaropvolgend contact met zijn minderjarige kinderen, K■■■■ (thans 17 jaar) en K■■■■o (thans 12 jaar) – die samen met de moeder nog steeds deel uitmaken van Jehovah's Getuigen – wordt namens deze burgerlijke partij bij conclusie aangevoerd dat de hoofdoorzaak voor het ontbreken van een normaal gezond contact met zijn minderjarige kinderen het mijdingsbeleid is.

Evenwel moet worden vastgesteld dat de eigen verklaring van deze burgerlijke partij, gevoegd als stuk 1 bij de bedoelde conclusie, gewag maakt van een moeilijke echtscheiding met zijn ex-echtgenote, in het kader waarvan de bezoeksregeling wat betreft K■■■■o nochtans zonder noemenswaardige problemen verloopt. Hij verklaarde toen dat K■■■■o ieder tweede weekend van de maand bij hem verbleef en dat daarbuiten zijn zontje hem iedere dag opbelde of een bericht stuurde. Met K■■■■ verloopt het contact blijkens deze verklaring een stuk moeilijker, maar de burgerlijke partij L■■■■ P■■■■ situeerde in de voormelde verklaring de oorzaak daarvan zelf in de negatieve gevoelens die zijn dochter had bij de echtscheiding als zodanig en bij de interferentie tussen de omgangsregeling en haar vrijetijdsbesteding.

Het hof kan enkel vaststellen dat de burgerlijke partij L■■■■ P■■■■ in zijn voormelde verklaring zelf op geen enkel ogenblik verwijst naar het mijdingsbeleid als oorzaak voor de gebeurlijke moeilijkheden bij de omgangsregeling met zijn minderjarige kinderen, terwijl in de namens hem voor het hof neergelegde conclusie plots het tegenovergestelde wordt beweerd.

Uit de verklaring van deze burgerlijke partij blijkt voorts nog dat zijn beide ouders, die nog steeds deel uitmaken van Jehovah's Getuigen, zich niks aantrekken van het mijdingsbeleid en dat hij met hen een normaal contact heeft.

2.13.6

Naar zijn eigen verklaring verliet de burgerlijke partij D■■■■ S■■■■ (thans 60 jaar) samen met zijn echtgenote in mei 2020 uit eigen beweging de geloofsgemeenschap van Jehovah's Getuigen, waarop zij beiden werden uitgesloten.

Uit de conclusie van deze burgerlijke partij blijkt voorts dat zijn hulpbehoevende ouders – beiden lid van Jehovah’s Getuigen – het mijdingsbeleid naast zich neerleggen.

Voor het overige beklagt deze burgerlijke partij zich bij conclusie vooral over de houding van één ouderling van de afdeling waarvan hij deel uitmaakte, en over het gegeven dat hij thans wordt gemeden door de geloofsgemeenschap van Jehovah’s Getuigen. Dienaangaande wordt verwezen naar hetgeen onder randnummer 2.12.4 wordt overwogen. Wat dit laatste betreft, merkt het hof daarenboven op dat het lidmaatschap van deze burgerlijke partij bij Jehovah’s Getuigen – naast een periode tijdens zijn jeugd – te situeren is van 2011 aan 49-jarige leeftijd tot 2020 aan 58-jarige leeftijd, hetzij gedurende een periode van amper 9 jaar. In die omstandigheden kan bezwaarlijk worden aangenomen dat de psychische en lichamelijke schade waarvan deze burgerlijke partij gewag maakt, veroorzaakt werd door het mijdingsbeleid.

2.13.7

De burgerlijke partij C■■■■ T■■■■ werd uitgesloten in 2017 nadat zij op aangeven van haar zoon bepaalde aspecten van de geloofspraktijk van Jehovah’s Getuigen in vraag stelde. Zij beklagt zich over het feit dat zij haar vriendenkring verloor ingevolge het mijdingsbeleid.

Dienaangaande wordt verwezen naar hetgeen onder randnummer 2.12.4 wordt overwogen.

2.13.8

De burgerlijke partijen B■■■■ B■■■■ en R■■ G■■■■ verlieten blijkens hun eigen verklaring op eigen initiatief de geloofsgemeenschap van Jehovah’s Getuigen – aan de leeftijd van resp. 49 en 46 jaar – nadat zij in 2013 waren toegetreden tot een andere kerk, meer bepaald een Evangelische gemeente. In 2015 werd uit uitsluiting bekend gemaakt. Zij beklagen zich erover geen contact meer te hebben met hun ruime familie en vriendenkring.

Dienaangaande wordt verwezen naar hetgeen onder randnummer 2.12.4 wordt overwogen.

De verklaring van deze burgerlijke partijen aangaande draagwijdte van het mijdingsbeleid ten aanzien van de ouders van de burgerlijke partij R■■ G■■■■ wordt voorts door de door de beklagde betwist, op grond van een door haar bijgebrachte verklaring van de genaamde C■■■■ P■■■■. Voor het overige werd in dit verband geen onderzoek gevoerd.

2.13.9

De burgerlijke partij E■■ B■■■ – thans 80 jaar – verliet de geloofsgemeenschap van Jehovah's Getuigen in 1973, hetzij thans bijna vijftig jaar geleden. Zijn echtgenote bleef aangesloten.

Uit de door deze burgerlijke partij zelf opgestelde tekst (subkaft I, st. 34) blijkt een lange lijst van klachten over de Getuigen van Jehovah in het algemeen en over het beweerd gedrag van zijn echtgenote in het bijzonder – die o.m. zou rammelen met de stofzuigerslang, de droogzwierder te vol zou doen en veel lawaai zou maken bij het dweilen, teneinde de onderbuur tegen hem op te zetten –, waarbij het voor het hof geheel onduidelijk is of deze klachten iets te maken hebben met het mijdingsbeleid, dan wel met zijn klaarblijkelijke onvrede over zijn echtelijk leven.

2.13.10

Zoals de eerste rechter reeds opmerkte, brengt de burgerlijke partij L■■■ K■■■■■■■■■■ vooral een relaas over haar wedervaren tijdens haar huwelijk met een lid van Jehovah's Getuigen. Over het mijdingsbeleid valt in haar verklaring amper iets te lezen en in ieder geval te weinig om te beoordelen of dit mijdingsbeleid wat haar betreft de draagwijdte heeft zoals bedoeld onder randnummer 2.12.5.

2.14

Uit wat voorafgaat onder de randnummers 2.13.1 t/m 2.13.10 kan niet naar eis van recht worden afgeleid dat het mijdingsbeleid een draagwijdte heeft zoals bedoeld onder randnummer 2.12.5.

De andersluidende middelen aangevoerd door de burgerlijke partijen en het openbaar ministerie kunnen het hof niet van het tegendeel overtuigen.

2.15.

Samenvattend, dient te worden vastgesteld dat de strafinformatie niet naar eis van recht aantoonst dat aan de beklaagde verweten gedraging als zodanig, bedoeld onder de tenlasteleggingen A, B, C en D van de zaak met referte I, de tenlastelegging A.1, A.2, B.1, B.2, C.1 C.2, D.1 en D.2 van de zaak met referte II, en de tenlasteleggingen A, B, C en D van de zaak met referte III, is te aanzien als het aanzetten tot discriminatie, segregatie, haat of geweld tegen een persoon of tegen een groep zoals bedoeld in artikel 22, 1°, 2°, 3° en 4° van de Antidiscriminatiewet.

De beklagde dient dan ook van strafvervolgung te worden ontslagen voor deze tenlasteleggingen, zoals hierna bepaald.

In het licht hiervan behoeven de door de beklagde aangevoerde middelen geen verdere beoordeling.

De kosten gevallen aan de zijde van het openbaar ministerie in beide aanleggen blijven ten laste van de Staat.

3. Op burgerlijk gebied

3.1.

Uit wat voorafgaat volgt dat de vorderingen van de burgerlijke partijen P [REDACTED] H [REDACTED], B [REDACTED] D [REDACTED], O [REDACTED] H [REDACTED], D [REDACTED] H [REDACTED], M [REDACTED] W [REDACTED], L [REDACTED] P [REDACTED], J [REDACTED] S [REDACTED], L [REDACTED] K [REDACTED], E [REDACTED] B [REDACTED], C [REDACTED] T [REDACTED], B [REDACTED] B [REDACTED], R [REDACTED] G [REDACTED], D [REDACTED] S [REDACTED] en het Interfederaal Centrum voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme, ongegrond zijn.

3.2

De kosten gevallen aan de zijde van de voormelde burgerlijke partijen blijven in beide aanleggen te hunnen laste.

OP DEZE GRONDEN,

HET HOF, rechtdoende op tegenspraak,

Gelet op :

- artikel 24 van de wet van 15 juni 1935;
- de artikelen 162, 185, 190, 194, 199, 202, 203, 204, 209, 210, 211 en 212 Wetboek van Strafvordering;

Al deze wetsbepalingen ter terechtzitting van heden door de voorzitter aangehaald;

Verklaart de hoger beroepen ontvankelijk en daarover ten gronde oordelend binnen de perken van de grieven zoals hoger bedoeld,

Op strafgebied

Verklaart de tenlasteleggingen A, B, C en D van de zaak met referte I, de tenlasteleggingen A.1, A.2, B.1, B.2, C.1 C.2, D.1 en D.2 van de zaak met referte II, en de tenlasteleggingen A, B, C en D van de zaak met referte III, niet bewezen in hoofde van de beklaagde, de Christelijke Gemeente van Jehovah's Getuigen VZW, en ontslaat haar dienaangaande van rechtsvervolging;

Laat de kosten gevallen aan de zijde van het openbaar ministerie in beide aanleggen ten laste van de Staat;

Op burgerlijk gebied

Verklaart de vorderingen van de burgerlijke partijen P [REDACTED] H [REDACTED], B [REDACTED] D [REDACTED], O [REDACTED] H [REDACTED], D [REDACTED] H [REDACTED], M [REDACTED] W [REDACTED], L [REDACTED] P [REDACTED], J [REDACTED] S [REDACTED], L [REDACTED] K [REDACTED], E [REDACTED] B [REDACTED], C [REDACTED] T [REDACTED], B [REDACTED] B [REDACTED], R [REDACTED] G [REDACTED], D [REDACTED] S [REDACTED] en het Interfederaal Centrum voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme , ongegrond;

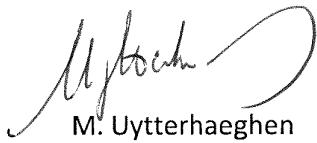
Laat de kosten gevallen aan de zijde van de voormelde burgerlijke partijen in beide aanleggen te hunnen laste.

<u>kosten:</u>	
afschriften	207,00-
	3,00-
	3,00-
	3,00-
opstelrecht beroep	35,00-
dagvaardingen	26,68-
	27,56-
	22,05-
	27,55-
	27,11-
	26,68-
	26,91-
	27,11-
totaal	462,65-

Dit arrest is gewezen door de vierde correctionele kamer van het Hof van beroep te Gent,
samengesteld uit kamervoorzitter K. Defoort, raadsheer W. de Pauw en raadsheer P. Clauw,

en in openbare terechtzitting van 7 juni 2022 uitgesproken door:

kamervoorzitter K. Defoort, in aanwezigheid van advocaat-generaal E. Coppens, met bijstand
van griffier M. Uytterhaeghen.

M. Uytterhaeghen

P. Clauw

W. de Pauw

K. Defoort

